

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

2022

Bc. Abdel Fattah Sharabati

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Mezinárodní vztahy

**Mezinárodní obchodní politika Španělska za
vlády Francisca Franca**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Abdel Fattah Sharabati

Studijní program: Mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: PhDr. Irah Kučerová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 2. 5. 2022

Bc. Abdel Fattah Sharabati

Bibliografický záznam

SHARABATI, Abdel Fattah. *Mezinárodní obchodní politika Španělska za vlády Francisca Franca*. Praha, 2022. 84 stran. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Vedoucí diplomové práce PhDr. Irah Kučerová, Ph.D.

Rozsah práce: 163810 znaků

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá obchodní politikou Španělska ve vztahu k ostatním zemím za vlády španělského diktátora Francisca Franca. Analyzuje změny na pozici strategických partnerů pro Španělsko mezi léty 1936-1975 tedy za Francovy éry. Hlavní proměnnou v tomto procesu by měla být změna mezinárodní politické scény od neklidných třicátých let, přes Druhou světovou válku, až po poválečné období tj. období Studené války a rozdělení světa na „Východ“ a „Západ“ a období dekolonizace. Ačkoliv by se vláda generála Franca dala popsat jako totalitní, či klerofašistická a potlačující jakékoliv liberálně demokratické tendence na domácí scéně, tak zejména v oblasti mezinárodní politiky se Franco dokázal velmi obratně pohybovat a dokázal z většiny politických jednání se zahraničními partnery dostat co nejvíce pro Španělsko. Proto i samotní Španělé jsou velmi rozporuplní v hodnocení období jeho vlády. Při analýze vývoje Španělska na mezinárodní scéně se musí brát v potaz mnoho proměnných, které ovlivnily směřování Španělska jak přímo tak nepřímo. Mezi tyto proměnné můžeme zařadit například různé smlouvy, dohody, ale i sankce, či embarga.

Abstract

This diploma thesis deals with the trade policy of Spain in relation to other countries during the reign of the Spanish dictator Francisco Franco. It analyzes the changes in the position of strategic partners for Spain between 1936-1975, i.e., during the Franco era. The main variable in this process should be the change of the international political scene from the turbulent 1930s, through the Second World War, to the post-war period, i.e., the Cold War and the division of the world into "East" and "West" and the period of decolonization. Although General Franco's government could be described as totalitarian or clerical-fascist and suppressing any liberal-democratic tendencies on the domestic scene, especially in international politics, Franco was able to move very deftly and get the most out of most political negotiations with foreign partners for Spain. Therefore, even the Spaniards themselves are very contradictory in their assessment of the period of his reign. In analyzing Spain's developments on the international stage, many of the variables that have influenced Spain's direction, both directly and indirectly, must be taken into account. Among these variables we can include, for example, various contracts, agreements, but also sanctions or embargoes.

Klíčová slova

Franco, Španělsko, obchod, partneři, vztahy, diktatura

Key words

Franco, Spain, trade, partners, relationships, dictatorship

Název práce

Mezinárodní obchodní politika Španělska za vlády Francisca Franca

Title

Spanish International Trade Policy under Francisco Franco's Regime

Poděkování

Zde bych rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce PhDr. Irah Kučerové, Ph.D. za její nesmírnou trpělivost a dobře směřované rady, které vedly ke vzniku této diplomové práce. Dále bych tímto rád poděkoval celé své rodině, mé přítelkyni a všem mým přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu studia.

Obsah

Úvod.....	2
1. Přehled literatury	5
2. Metodologie, použité metody, výzkumné otázky.....	9
3. Empiricko-analytická část	14
3.1. Francisco Franco mezi léty 1892-1926.....	14
3.2. Třicátá léta.....	22
3.2.1. Občanská válka a nástup k moci.....	25
3.2.2. Zahranění účast ve válce.....	29
3.3. Čtyřicátá léta	33
3.3.1. Druhá světová válka.....	35
3.3.2. Poválečné uspořádní.....	41
3.4. Padesátá léta	43
3.4.1. Navázání vztahů s USA	45
3.5. Šedesátá léta	48
3.5.1. Hospodářský zázrak	52
3.5.2. Konec mezinárodní izolace.....	55
3.6. Sedmdesátá léta.....	57
3.6.1. Dekolonizace a spor s Marokem.....	63
Závěr	66
Reference	70
Knižní	70
Online.....	73
Seznam zkratk	75

Úvod

Tato diplomová práce se bude zabývat výraznou částí 20. století ve Španělsku. Konkrétně se bude jednat o rozmezí mezi třicátými a sedmdesátými léty. První významná událost 30. let se odehrála již v roce 1931, kdy se uskutečnily obecní volby. Tyto volby, které s velkým náskokem ovládli republikáni a znamenaly odchod Španělského krále Alfonse XIII a vyhlášení Druhé Španělské republiky. Nicméně toto období politické nestability a častého střídání vlád vedlo k eskalaci napětí ve Španělsku a nakonec i k občanské válce. Tento státní útvar zanikl koncem občanské války a nástupem Francisca Franca k moci. Období třicátých let je velmi klíčové pro směřování Španělska po příštích téměř 40 let a to nejenom z hlediska politického ale i ekonomického.

Jako téma mé diplomové práce jsem si vybral zahraniční odchodní politiku Španělska za éry Francisca Franca mezi léty 1936-1975 a hlavně na případné změny na pozicích strategických partnerů Španělska. Toto téma jsem si vybral zejména proto, že bych se rád v této práci zaměřil na proměny na pozici tradičních ekonomických partnerů Francova režimu, které i díky proměnám na mezinárodním poli, které byly způsobené turbulentní druhou polovinou dvacátého století, musely být odlišené před, během a po druhé světové válce. Tento vývoj posléze způsobil velmi výraznou proměnu Španělska.

Svoji diplomovou práci bych periodicky rozdělil podle časové posloupnosti na jednotlivé dekády. První část by analyzovala osobu generála Franca a období třicátých let tedy období konce Druhé republiky a Španělsko během a po občanské válce. Generál Franco již od mladého věku působil ve vojenských službách. V roce 1916 byl těžce zraněn při potlačení Berberů v Maroku.¹ Znalost této země využil Franco při vpádu do Španělska a začátku občanské války. Tento ozbrojený konflikt, který se odehrál mezi léty 1936-1939 a který si vyžádal bezmála 600 000 padlých jak vojáků, tak civilistů se výrazně zapsal do povědomí Španělů a zůstal v něm dodnes.

---

¹ HODGES, Gabrielle Ashford, 2002. Franco: a concise biography. 1. New York: Thomas Dunne Books/St. Martin's Press. ISBN 978-0312282851.

Tento konflikt může být označen jako jedna z příčin republikánských nálad a snahy o nezávislost v Katalánsku i s ohledem na to, že se Francův režim snažil eliminovat Katalánskou identitu a kulturu.² Jako příklad může sloužit totální eliminace Katalánštiny, kdy se tento jazyk nesměl používat ani na náhrobních kamenech. Z logiky věci tudíž vyplývá, že byl tento jazyk zakázán také z médií, či vzdělávacího systému.³

V tomto konfliktu proti sobě nastoupili levicově smýšlející Republikáni podporováni Sovětským Svazem a jejich jednotkami Interbrigád na jedné straně a Nacionalisté, kteří byli podporováni fašistickými režimy (Německo, Itálie, Portugalsko) na straně druhé. Konflikt končí v roce 1939, kdy se Franco ujímá moci a nastoluje autoritativní režim. Celý tento konflikt by se dal označit jako výzkumná laboratoř světových mocností (zejména nacistického Německa a Sovětského Svazu), které si ve Španělsku otestovaly svojí vojenskou techniku a vyzkoušely nové způsoby vedení boje, které posléze využily i v druhé světové válce. Příklad takovéto vojenské taktiky může být například bombardování Guerniky. Po nástupu Franca k moci se dají za stabilní ekonomické partnery označit zejména státy s podobným ideologickým smýšlením (Německo, Itálie, Portugalsko) a také kolonie, zejména ty v Africe.

Ve druhé části bych analyzoval čtyřicátá léta a obchodní politiku Španělska za druhé světové války. V této části by nastalo porovnání obchodní politiky Španělska ve 30. a 40. letech, kdy ve třicátých letech se musejí brát v potaz dopady Velké hospodářské krize. Jak je již výše zmíněno, s nástupem Franca a jeho režimu souvisí směřování obchodní politiky zejména na země, ve kterých se, stejně jako ve Španělsku, nastolil autoritativní režim. Jedná se především o Itálii a Německo. Vztah Franca s Hitlerovým Německem byl velmi specifický. Na jednu stranu Franco nechtěl být součástí Osy, ale na druhou stranu chtěl Franco čerpat výhody, které pramenily ze spojení s Hitlerem i s ohledem na nedávno skončenou občanskou válku.

Poslední tři části by se soustředily na obchodní politiku Španělska po druhé světové válce až do konce vlády Francisca Franca, která se datuje až do poloviny 70. let. V tomto období, nastává mnoho proměn španělské obchodní politiky. Navzdory neutrálnímu postoji, který Španělsko zaujalo během druhé světové války se země dostává do mezinárodní izolace, která trvá až do

---

² KLEKNER, Radim. Španěle strhávají sochy z Frankových časů. Aktuálně.cz [online]. 2011-02-04 [cit. 2021-07-22]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/spanele-strhavaji-sochy-z-frankovych-casu/r~i:article:690014/>.

³ The rebirth of Catalan: how a once-banned language is thriving, 2015. The Conversation [online]. [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://theconversation.com/the-rebirth-of-catalan-how-a-once-banned-language-is-thriving-47587>

poloviny 50. let. V tomto období Španělsko vstupuje do OSN, což je moment, který měl znamenat konec mezinárodní ekonomické i kulturní izolace. Po tomto období nastává něco, co odborníci označují jako „Španělský zázrak“, kdy po půjčkách z Mezinárodního měnového fondu a Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci nastává mezi léty 1959-1974 druhý nejrychlejší hospodářský růst na světě.⁴ V tomto období se k tomuto navíc připojuje fenomén dekolonizace zejména Afriky. Mezi španělské kolonie v Africe patřila např. Španělská Guinea (dnes Rovníková Guinea), Španělské Maroko, které bylo v roce 1956 po vznešení požadavku na dekolonizaci v OSN podstoupeno Maroku, ale i například oblast Španělské Sahary (dnes Západní Sahara), jejíž dekolonizace prováděly značné komplikace a jejíž mezinárodní status prakticky není vyřešen dodnes.⁵ I přes to, že se dekolonizace na základě počtu kolonií v Africe nemohla tolik promítnout na proměnách zahraniční politiky do té míry, jako se promítla například ve Francii, či Velké Británii, čemuž přispěla hlavně výrazná ztráta kolonií v 19. století, tak i přes to nemohl být vliv dekolonizace na nové trendy v zahraniční obchodní politice zcela zanedbatelný.

Cílem mé diplomové práce bude hlavně přiblížit strategické a obchodní zájmy Španělska v Evropě i ve světě za doby Francisca Franca. I přes skutečnost, že většina diktatur zůstává neměnná po celou dobu jejich vlády, tak se domnívám, že případ Francova Španělska se od jiných výrazně odlišuje. V první řadě Francovo Španělsko, které se chopilo moci ve 30. letech, by nebylo schopno uskutečnit výše zmíněný ekonomický zázrak. Dále by nebylo vpuštěno do procesu Evropské integrace a zůstalo by v izolaci až do Francovy smrti. I z těchto důvodů se domnívám, že v průběhu Francovy vlády nastaly výrazné proměny ve směřování zahraniční obchodní politiky Španělska. Dalším cílem bude analýza chování Španělska na mezinárodním poli ve vztahu k ostatním zemím, tj. proměny na pozici strategických obchodních partnerů. V tomto ohledu se domnívám, že ačkoliv mělo Španělsko několik významných obchodních partnerů, kteří se od se diametrálně lišili, tak většina z těchto zemí měla jedno společné. Nevraživost a politické soupeření vůči komunismu. Ať už se jedná o Hitlerovo Německo, či o Spojené státy v 50. letech, tak v obou těchto zemích převládaly silné protikomunistické nálady, které Francovi jako velmi pravicově založenému politikovi silně imponovaly.

---

⁴ SOLSTEN, Eric, 1991. Spain: A Country Study. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509

⁵ VILLATORO, Manuel P., 2014. Desembarco en Alhucemas, el «Día D» de las tropas españolas en el norte de África. ABC: Historia Militar [online]. Madrid: DIARIO ABC, S.L, 14.1.2014 [cit. 2021-9-25]. Dostupné z: <https://www.abc.es/historia-militar/20140112/abci-desembarco-alhucemas-tropas-espanolas-201401111236.html>

1. Přehled literatury

V této diplomové práci budu vycházet zejména z dostupných historických pramenů, jednotlivých akademických článků a ekonomických analýz, které se k dané problematice vyjadřují. Vycházet budu zejména z akademických článků, které jsou volně dostupné na serverech jako academia.edu⁶ nebo researchgate.net.⁷ Například se jedná o článek od profesorů Leandra Prados de la Escosura, Joana R. Rosés a Isabely Sanz-Villarroya z univerzity v Carlose III. v Madridu s názvem „Economic Reforms and Growth in Franco’s Spain“. Tento článek je pokusem o posouzení ekonomického dopadu tržně orientovaných reforem provedených během diktatury generála Franca. Zejména se jedná o plán stabilizace a liberalizace z roku 1959. Pomocí indexu makroekonomických zkreslení (IMD) je zkoumán vztah mezi novou hospodářskou politikou a ekonomickým růstem. Přestože postupné snižování makroekonomických deformací se odehrává již v 50. letech, plán z roku 1959 otevřel cestu novému institucionálnímu uspořádání, které upřednostňovalo alokaci volného trhu a umožnilo Španělsku zrychlit růst a dohnat západní Evropu. Bez reforem z 50. let a zejména plánu z roku 1959 by byl HDP na obyvatele v roce 1975 výrazně nižší.⁸

Další důležitý článek se jmenuje „The persistence of the rural idyll: peasant imagery, social change and nationalism in Spain 1939–1978“. V tomto článku autoři analyzují historickou roli Španělského venkova v re-nacionalizačních procesech během Francovy diktatury prostřednictvím rozsahu, které jsou mu přiřazeny. Jejich cílem je lépe porozumět Španělsku dvacátého století zkoumáním a používáním venkovského imaginárního španělského, baskického a galicijského nacionalismu, zvláště v době totality režimu generála Franca, přičemž zvláštní pozornost byla věnována kulturním půjkám⁹ mezi ideologickými bloky tradičně interpretovanými jako nesmiřitelné, kdy na jedné straně byl frankismus (1936–1975) a na druhé straně jeho politická opozice.¹⁰

---

⁶ "Academia.Edu - Share Research". 2020. Academia.Edu. <https://www.academia.edu/>.

⁷ "Researchgate | Find and share research". 2020. Researchgate. <https://www.researchgate.net/>.

⁸ PRADOS DE LA ESCOSURA, Leandro, Joan R ROSÉS a Isabel SANZ-VILLARROYA. Economic reforms and growth in Franco's Spain. *Revista de historia económica* [online]. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2011, 30(1), 45-89 [cit. 2021-9-28]. ISSN 0212-6109.

⁹ Definice kulturního vypůjčování je převzetí myšlenek a praktik z jiné kultury, etnické skupiny nebo náboženství.

¹⁰ MOLINA, Fernando a Antonio Miguez MACHO, 2021. The persistence of the rural idyll: peasant imagery, social change and nationalism in Spain 1939–1978. *Taylor and Francis Online* [online]. London: Informa UK Limited [cit. 2021-9-28]. Dostupné z: <https://www-tandfonline-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1080/13507486.2016.1154929?scroll=top&needAccess=true>.

I přes tematickou různost s touto diplomovou prací se domnívám, že podobný článek o nastavení nacionalistického smýšlení ze strany generála Franca může být klíčový v mnoha částech této práce. Například v otázce mezinárodní izolace, či dekolonizace, protože může poskytnout detailní pohled na priority, směřování a vize Španělska za vlády Francisca Franca.

Čerpat budu mj. také z knih, které se věnují méně konkrétním tématům, jako například Dějiny Španělska, či autobiografie generála Franca. Dále budu pracovat s dokumenty, které pochází od oficiálních institucí, jako jsou univerzity, výzkumné ústavy nebo státní instituce.

Pokud jde o konkrétní příklady tak mezi hlavní prameny bude patřit kniha Alejandra Goméze „Buying into Change Mass Consumption, Dictatorship, and Democratization in Franco's Spain, 1939-1982“, která vykresluje masovou spotřebu ve Španělsku během období vlády Francisca Franca. Tato kniha je pro tuto diplomovou práci důležitá v tom, že spotřeba a poptávka ve Španělsku mohla přímo ovlivňovat mezinárodní trh a postavení Španělska na něm. Kniha je dělena chronologicky do několika časových úseků, kdy autor zkoumá i fenomény jako je například reklama, či módní průmysl a následně analyzuje poptávku Španělské populace.¹¹

Další z knih, ze kterých budu čerpat zejména v úvodu mé diplomové práce je kniha Andrewa Stangstera „Probing the Enigma of Franco“, která přímo popisuje osobu a režim Francisca Franca. První část této knihy je stručným shrnutím španělské historie. Část druhá zkoumá osobu Franca a část třetí se dívá na jeho vysoce sporné zásady během druhé světové války. Závěrečná část zkoumá Franca a poválečné Španělsko jako stát vyvrhelů, který získává trochu uznání na mezinárodní scéně díky Francově pokusu o manipulaci s Vatikánem a jeho vztahu s Amerikou během studené války.¹² Další kniha, ze které budu čerpat a která se přímo věnuje osobě Francisca Franca, je kniha, Gabrielle Hodges s názvem “Franco: a concise biography”.

---

¹¹ GÓMEZ DEL MORAL, Alejandro J., 2021. Buying into Change Mass Consumption, Dictatorship, and Democratization in Franco's Spain, 1939-1982. Lincoln: University of Nebraska Press, 1 online resource. ISBN 1-4962-2632-1.

¹² SANGSTER, Andrew, 2018. Probing the Enigma of Franco. Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars Publisher. ISBN 9781527513341

Z knih, které přímo popisují jednotlivé ekonomické fenomény té doby, mohu zmínit například titul „The European Rescue of the Franco Regime“. Tato kniha zkoumá, jak vlády zakládajících členů Evropského společenství uhlí a oceli a Evropského hospodářského společenství pomáhaly při konsolidaci Francova režimu. Je zde i popsáno, jak Šestka¹³ implementovala řadu politických opatření, která usnadnila obživu Francova režimu, což dokazuje, že obchod se Šestkou zlepšil celkovou ekonomickou výkonnost Španělska, což udrželo Francovu vládu u moci až do jeho smrti. Šestka poskytla španělské ekonomice stabilní dodávky základních surovin a investičního zboží a odbytové trhy pro hlavní exportní komodity země. Prostřednictvím těchto mechanismů pomáhala Evropská společenství španělskému hospodářskému rozvoji a podporovala stabilizaci nedemokratického politického režimu, který vládl Španělsku.¹⁴

V otázce opakované žádosti vstupu Španělska do EHS budu mimo jiné vycházet z článku Charlese Powella „The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957-1986“, který se snaží připomenout třicet let španělského členství v Evropské unii tím, že podává zprávu o vývoji vztahu země k evropskému integračnímu procesu od jeho počátků do okamžiku přistoupení v roce 1986.¹⁵ Dále budu ve vztahu s touto problematikou pracovat s článkem od autorky jménem Alice Cunha s názvem „The European Economic Community's Third Enlargement: A Winners Competition for the Member States.“ Tento článek se též zabývá třetím rozšířením EHS. Třetí kolo rozšiřování Evropského hospodářského společenství vyvolalo mezi členskými státy řadu napětí, jejichž vyřešení by vyžadovalo velké množství času a úsilí. Větší otázky, jako je britský příspěvek, rozpočet Společenství a reformy společné zemědělské politiky, budou v centru agendy EHS v 70. až 80. letech a nakonec v těchto záležitostech převáží britské a francouzské národní zájmy. Základním argumentem tohoto článku je, že členské státy využily vyhlídky na rozšíření k dosažení konkrétních politických cílů, jako je zlepšení rozhodovacích postupů a rozpočtové reformy, a teprve po těchto splnění se členské státy dohodly na uzavření třetího rozšíření.¹⁶

---

¹³ Země Beneluxu, Francie, Německo a Itálie

¹⁴ GUIRAO, Fernando, 2021. *The European Rescue of the Franco Regime, 1950-1975*. Oxford: Oxford University Press USA - OSO. ISBN 0198861230.

¹⁵ POWELL, Charles, 2015. *The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957-1986*. Madrid: Elcano Royal Institute, 2-24.

¹⁶ CUNHA, Alice, 2012. *The European Economic Community's Third Enlargement: A Winners Competition for the Member States*. *The Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series*. Miami: University of Miami, 12(6), 4-18.

Výše zmíněné jsou prameny, o které bych se chtěl ve své diplomové práci opírat asi nejvíce. Ostatní knihy, články, legislativní normy, grafy a ekonomické analýzy budou sloužit pouze jako doplnění, či vysvětlení dané problematiky. Mezi tyto prameny může patřit například literatura týkající se občanské války ve Španělsku, či literatura týkající se Marocké otázky. Ohledně sporu s Marokem mohu zmínit například článek s názvem „Confrontation in the Spanish zone (1945-56): Franco, the nationalists, and the post-war politics of decolonisation.“, která popisuje postupnou dekolonizaci Maroka a předání moci, které bylo takřka nevyhnutelné.¹⁷

K citování veškeré použité literatury a i jiných pramenů nutných pro čerpání informací budu pracovat s online platformou „citacePRO“, který nám poskytuje Univerzita. Citační styl, ve kterém budu citovat všechny odkazy je citační styl ČSN ISO 690.

---

¹⁷ DE MADARIAGA, María Rosa, 2014. Confrontation in the Spanish zone (1945-56): Franco, the nationalists, and the post-war politics of decolonisation. The journal of North African studies [online]. United Kingdom: Routledge, 19(4), 490-500 [cit. 2021-9-30]. ISSN 1362-9387. Dostupné z: doi:10.1080/13629387.2014.948768

2. Metodologie, použité metody, výzkumné otázky

Strategií výzkumu, kterou jsem se rozhodl ve své diplomové práci použít, se nazývá strategie sítí. Strategie sítí tvrdí, že „esence je na určitém místě složená z praktik a materiálního uspořádání“. To je klíčové i pro tuto diplomovou práci, protože obchodní politika je také skupina částic, které koexistují díky různým smlouvám, dohodám, ale i embargům, či sankcím. Španělsko v éře Franciska Franca, i když tento režim lze popsat jako pravicový nacionalistický a antikomunistický, zaujalo ve druhé světové válce neutrální postoj. Veškerá spolupráce s nacistickým Německem probíhala pouze prostřednictvím určitých dohod a v podstatě skrytě. Franco byl například silně pro Hitlera a na jeho přání otevřel „španělské nebe“ pro síly Luftwaffe. Na druhou stranu se Franco nikdy nepodvolil k přítomnosti Německých pozemních jednotek na Španělském území. Tato forma mezinárodní politiky byla významná pro režim Francisco Franco. V roce 1939 podepsal s Hitlerem také pakt proti kominterně.¹⁸ I po účasti na straně spojenců ve druhé polovině druhé světové války bylo Španělsko považováno za silného partnera poraženého nacistického režimu a členové OSN se dohodli na nepozvání Španělska k OSN a vyloučení z Marshallova plánu v roce 1947. Španělsko proto muselo najít nového partnera pro hospodářskou pomoc. Tento partner byl náhodou v Argentině, která prostřednictvím mezinárodních dohod poskytla obrovskou ekonomickou pomoc.¹⁹ Další důležité ujednání se stalo v 50. letech, kdy byl nejprve uzavřen konkordát s Vatikánem a poté Spojené státy poslaly Španělsku ekonomickou pomoc a obnovily diplomatické kontakty.²⁰ V následujících letech Španělsko pokračovalo v uzavírání obchodních dohod, zejména v Africe, kde bylo Španělsko stále koloniální mocností, zejména na severozápadě tohoto kontinentu v oblasti tehdejšího Španělského Maroka.

---

¹⁸ Hitler's fury, Franco's guile and the bribe that saved the world, 2020. History Extra: The official website for BBC History Magazine and BBC History Revealed [online]. London: BBC [cit. 2021-9-27]. Dostupné z: <https://www.historyextra.com/period/second-world-war/hitlers-fury-francos-guile-and-the-bribe-that-saved-the-world/>

¹⁹ REIN, Raanan , a Martha GRENZEBACK, 1994. The Franco-Perón Alliance: Relations between Spain and Argentina, 1946-1955. *The International History Review*. Taylor & Francis, 16(3), 634-636.

²⁰ SOLSTEN, Eric, 1991. Spain: A Country Study. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509.

Hlavní výzkumná hypotéza mé diplomové práce se bude týkat hlavně zahraničních vztahů Španělska a jejich proměn. Podle hlavní hypotézy by se dali strategičtí partneři Španělska rozdělit do časových úseků. První časový úsek by se dal zařadit od nástupu generála Franca k moci až zhruba do poloviny druhé světové války, kdy byli strategickými partnery pro Francův režim hlavně země Osy a jejich spojenci. Druhý časový úsek se datuje do období po druhé světové válce, kdy se Španělsko dostává do izolace. V tomto období se Španělsko orientuje zejména na západ na své bývalé kolonie v Jižní Americe, rozvoj spolupráce s USA a vstup do OSN. Třetí a poslední období začíná procesem začlenění Španělska do Evropských struktur a končí smrtí Francisca Franca, která přichází v listopadu 1975 tudíž ještě před samotným vstupem Španělska do jednotlivých Evropských organizací.²¹ V tomto období se Franco začíná orientovat prozápadně a proamericky, kdy se ze Španělska stal stabilní a díky své poloze i strategický partner. Tudíž moje hypotéza je taková, že *strategičtí partneři Španělska se měnili v přímé závislosti jak na změnách v mezinárodní politice, tak na změnách, kterými si procházel samotný režim ve Španělsku.*

Takto obsáhlé téma nabízí celou řadu výzkumných otázek, které mohou být zpracovány. Nicméně v této diplomové práci budou zpracovány zejména tři hlavní výzkumné otázky. „*Které země byly pro Španělsko nejvíce zásadním partnerem po celou dobu Francovy vlády a proč?*“ „*Jak se na zahraniční obchodní politice projevila ztráta kolonií v Africe?*“ a „*Jaké byly hlavní příčiny konce mezinárodní izolace a začlenění do Evropských integračních struktur?*“

Hlavní proměny v mezinárodní obchodní politice Španělska je naprosto zásadní otázka ve věci Francova vládnutí, kdy se z režimu, který i když vyhlásil neutralitu tak otevřeně stranil silám Osy, stal režim, který se stal strategickým partnerem pro země západu a součástí Evropské integrace. V zahraniční obchodní politice byla v bipolárním světě druhé poloviny 20. století otázka strategických partnerů naprosto zásadní. Obzvlášť mluvíme-li o Španělsku před vstupem do Evropských struktur.

---

²¹ Španělsko vstupuje do Rady Evropy v roce 1977 a do Evropského Společenství v roce 1986.

Další výzkumná otázka se bude týkat *dekolonizace a tomu, jak se do mezinárodní obchodní politiky promítla otázka Maroka*. A poslední výzkumná otázka se bude zabývat *domácí politikou a vnitřním proměnám ve Španělsku*, které přispěly k tomu, že se Francův režim dostal z mezinárodní izolace a pomalu se začínal začleňovat do struktur evropské integrace. Poslední z výzkumných otázek se týká osoby generála Franca a jeho vlivu na proměnu mezinárodní zahraniční politiky. Tato otázka se opírá o tu skutečnost, že většina autoritativních režimů, ať více, či méně, je založena na kultu osobnosti a Franco jistě byl výrazná osobnost. Cílem této výzkumné otázky by mělo být zjistit, do jaké míry se podoba zahraniční obchodní politiky vyvíjela právě díky osobě Francisca Franca.

Odpovědi na tyto výzkumné otázky by měly poskytnout přiblížení a porozumění dané problematice a postavení Španělska na poli mezinárodní obchodní politiky mezi léty 1936-1975. K zodpovězení a aproximaci těchto výzkumných otázek bude diplomová práce vycházet z dostupných historických pramenů, jednotlivých akademických článků a ekonomických analýz. K získání odpovědí na výše zmíněné otázky bude v práci využívána metoda kvalitativního výzkumu. Pro tento druh výzkumu je typický výběr tématu a určení základních výzkumných otázek. Následuje analýza informací, které jsou pro výzkumné otázky relevantní a určení závěrů. Tento druh výzkumu má mnoho definic i s ohledem na jeho vztah vůči kvantitativnímu výzkumu, nicméně významný americký metodolog John W. Creswell definoval kvalitativní výzkum takto:

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založen na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“²²

---

²² HENDL, Jan, 2005. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál. ISBN 80-736-7040-2, s. 50.

Tato definice je klíčová pro tuto diplomovou práci. Z jednotlivých časových úseků vlády Francisca Franca ve Španělsku se dá dohromady obraz, ve kterém bude zkoumána každá jeho část jednotlivě, a poté se tyto části budou vzájemně porovnávat. Za přirozené prostředí se bude v této práci považovat Španělsko za vlády Franca respektive jeho pozice na mezinárodním poli. V tomto druhu výzkumu se používají i nevšední metody získávání dat,²³ které bych rád použil i ve své diplomové práci. Ať už se jedná o rozhovory, projevy, či mezinárodní smlouvy. Domnívám se, že tato data výrazně přispějí k analýze dané problematiky a zodpovězení výzkumných otázek.

Tato práce bude koncipována jako chronologická komparativní analýza, kdy budu jednotlivě zkoumat každé desetiletí Francovy vlády a pak je porovnávat mezi sebou na základě mnoha faktorů. HDP na hlavu, export, import, či například mezinárodní obchodní smlouvy, které tvarovaly směřování zahraniční politiky. Tato komparativní studie má několik klíčových proměnných. První z nich je dobytí Madridu a nástup generála Franca k moci. Tato závislá proměnná je důležitá, protože nastoluje režim, který bude ve Španělsku vládnout příštích bezmála 40 let a který bude vytvářet zahraniční i obchodní politiku. Další ze závislých proměnných je mezinárodní izolace, jak její začátek, tak její konec. Takový akt je bezpochyby zásadní pro proměny zahraniční politiky, což můžeme vidět i na případě Španělska a jeho reorientaci na poli zahraniční politiky. Poslední v tomto případě nezávislá proměnná ve vztahu k režimu bude bezpochyby smrt Francisca Franca a konec diktatury. Toto téma bude v mé diplomové práci zahrnuto opravdu minimálně, nicméně je to důležitý faktor pro státotvornost, kdy po Francově smrti nastává konec autoritativního režimu a Španělsko se i díky nástupu krále Juana Carlose a jeho setrvání při pokusu o puč v roce 1981 znovu stává demokracií.

---

²³ Ibid., s. 51

Metoda, kterou jsem zvolil k získání implicitních znalostí o této konkrétní problematice, se nazývá historicko-srovnávací metoda. Tato metoda zkoumá danou problematiku na základě vytvoření si určitého okruhu a následného porovnávání na základě stejných parametrů.²⁴ Tyto parametry jsou výše uvedeny. Další z metod, která bude hojně využita v této diplomové práci, je metoda analýzy dokumentů. Tato metoda v první řadě vyžaduje rozlišení dokumentů na primární, což budou v případě této diplomové práce například úřední záznamy, či různé ekonomické ukazatele a na dokumenty sekundární což budou různé akademické články, které vycházejí z primárních dokumentů. Osobně si myslím, že nespočet dohod z této éry mohou být věcným zdrojem pro získání všech relevantních informací o určitém problému. Můžeme zpracovat informace z původních mezinárodních smluv. Dalšími zdroji mohou být například sledování zahraničních cest nebo diplomatických misí, čtení pozic Franca nebo jeho spolupracovníků. Existuje také možnost zaměřit se na audiovizuální záběry z té doby, což také objasní postavení Španělska během Francovy éry. Při aplikaci této metody je důležité tzv. ohodnocení poznávací hodnoty dokumentu, které by se mělo realizovat ve čtyřech krocích:²⁵

1. Definice vědecké otázky.
2. Definice toho, co se bude považovat za dokument.
3. Pramenná kritika
4. Interpretace dokumentů na základě položené kritiky

---

²⁴ METODY HISTORICKÉHO VÝZKUMU: ÚVOD DO STUDIA DĚJIN PEDAGOGIKY A ŠKOLSTVÍ, 2015. *Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University* [online]. Brno: Masarykova Univerzita [cit. 2021-9-30]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/131202/Books_2010_2019_066-2014-1_5.pdf?sequence=1

²⁵ SURYNEK, Alois, 2001. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press. ISBN 80-726-1038-4., s. 130.

3. Empiricko-analytická část

3.1. Francisco Franco mezi léty 1892-1926

Francisco Franco Bahamonde se narodil 4. prosince 1892 v přímořském městě El Ferrol na severovýchodě Španělska v Galicii. Pocházel z rodiny, která se více než sto let starala o správu námořní základny ve městě El Ferrol. Toto město se svou rigidní společenskou hierarchií výrazně podílelo na formování osobnosti Franca, jehož rodina se na tomto žebříčku řadila zhruba do kategorie nižší střední třídy. Francova záliba námořnictví se na něm projevovala již od útlého věku. V mládí se stejně jako jeho starší bratr Nicolás toužil připojit k námořnictvu a i školy, které vychodil, byly specializovány na přípravu pro vstup do námořnictva.²⁶ V jeho mládí se Španělsko účastnilo dvou událostí, které Franca výrazně ovlivnily. První z nich je ztráta Kuby v roce 1898 a druhou je účast Španělska v koloniální válce s Marokem. Tyto porážky si Franco bral i přes to, že mu bylo pouhých pět let. Zejména prohra ve velké námořní bitvě se Spojenými státy a ztráta Kuby, ale i Portorika, či Filipín znamenaly, že přístavní město El Ferrol zaznamenalo citelné ztráty. Mnoho jeho spolužáků ztratilo příbuzné a škola „Escuela de Administración Naval“ byla v roce 1901 uzavřena. Ztráta Kuby měla dopad nejenom na Franca ale na celé Španělsko. Tyto události zvýšily nacionalistické tendence v Katalánsku, které bylo na Kubě ekonomicky závislé a také eskalovaly situaci v Maroku, které mělo zalepit potupu ze ztráty těchto ostrovů. O těchto událostech se Franco zmiňuje i později jako o „hanbě z roku 1898“ ve vztahu k tehdejší neschopnosti armády.²⁷

Další významná událost, která podle mnohých autorů ovlivnila formování Francovy osobnosti, se odehrála v roce 1907, kdy otec Francisca Nicolás přijal práci v Madridu, odstěhoval se od rodiny a po druhé se oženil i přes to, že se se svoji první manželkou nerozvedl. Ačkoli by se Francovo dětství nedalo označit jako vyloženě nešťastné, tak nikdy nepřekonal svou antipatii vůči otci.²⁸

---

²⁶ PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s. 1-2

²⁷ *Ibid.*, s. 6-7

²⁸ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s.13-14.

Později ostatní sourozenci, jako dospělí, čas od času navštěvovali svého otce v Madridu, ale neexistuje žádný důkaz, že by se těch návštěv zúčastnil i Franco. Během příštích let viděl svého otce už jenom dvakrát, nejprve když ho oba rodiče navštívili ve vojenské nemocnici po jeho jediném větším bojovém zranění v roce 1916, a pak naposledy poté, co jeho matka zemřela v roce 1934. Francův otec mohl být první důležitou postavou v jeho životě, která stála u zrodu nelítostného chladu a opovržení, které si Franco osvojil právě od otce. Poté, co se stal dospělým, Franco jednoduše odstranil otce ze svého života. Nikdy o něm nemluvil špatně, ale normálně se o něm vůbec nezmiňoval. Odmítal sebemenší uznání otcovy druhé manželky, a když Nicolás v roce 1942 ve věku osmdesáti šesti let zemřel, nechal Franco pohřbít jeho ostatky vedle ostatků Nicolásovy první manželky Doňy Pilar.²⁹

Vliv na osobu Franca měla pochopitelně i jeho matka, ke které měl ze všech synů nejbližší právě Francisco. Od matky se Francisco naučil stoicismu, umírněnosti, sebeovládání, tichému chování, rodinné solidaritě a úctě ke katolicismu a k tradičním hodnotám obecně. Nikdy se ovšem neztotožnil s její rezignací a sebezapřením ve prospěch druhých. Toto nerovnoměrné dědictví od obou rodičů vytvořilo dospělého člověka s pozoruhodnou askezí, sebeovládáním a odhodláním, který měl velký respekt k rodině, náboženství a tradici, ale který často projevoval chlad, tvrdost a nesmiřitelnost. Vytvořilo člověka, který měl omezenou schopnost reagovat na pocity druhých, který byl schopen vytvářet úctu a respekt, měl doprovodnou schopnost prosadit vedení, a který omezil lidskou vřelost na velmi malý okruh rodiny a přátel.³⁰

Rok 1907 je pro Franca důležitý ještě z jednoho důvodu, v tomto roce nastoupil na vojenskou akademii v Toledu. První roky na vojenské škole byly pro Franca složité. Krom toho že byl poprvé v odloučení od své milující matky, tak se také musel vyrovnávat se šikanou od svých spolužáků. Franco byl totiž malého vzrůstu (164cm), navíc velmi hubený a nejmladší z ročníku.³¹ Podle jeho dcery Franco o škole v Toledu nerad mluvil, protože byl malý.³² Na škole dostal přezdívku Franquito³³ a během tří let na akademii se stal tečem několika posměšků.

---

²⁹ Ibid., s. 14.

³⁰ Ibid., s. 15.

³¹ PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s. 9

³² PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 21.

³³ Malý Franco.

Například byl nucen střílet z pušky, která měla uříznutou hlaveň. Nicméně rigidní struktura armády a pocit heroismu poskytovaly Francovi rámec, na který se mohl spolehnout.³⁴ Navíc způsob jakým se Franco k šikaně postavil, a neprozradil jména těch, kteří ho týrají, způsobilo, že se z některých Francových spolužáků stali jeho přátelé. Za zmínku stojí například Juan Yagüe, či Camilo Alonso Vega. Obě tyto postavy byly později pro Francův režim klíčové zejména v období občanské války.³⁵

Franco byl průměrný student. Později přiznal, že měl zájem „projít, ale nevyčnívat“. Nejvíce ho bavilo topografické studium a technika vojenských opevnění. Výuka na akademii probíhala primárně nazpaměť, a protože Franco měl dobrou paměť, neměl s tím žádné velké potíže, i když jeho známky nebyly výjimečné. Akademie navíc kladla důraz také na fyzický výkon, což byl pro Franca problém. I z tohoto důvodu ho mezi praktickými cvičeními nejvíce bavila možnost jezdit na koni. Z této disciplíny se postupem času stalo něco, co mu zůstalo celoživotní vášní.³⁶

Když Franco v roce 1910 promoval s hodností alférez³⁷, byl to nenápadný sedmnáctiletý teenager, stále jedním z nejmladších kadetů ve své třídě a celkově se umístil na 251. místě z 312 kadetů. Byla to pro něj poněkud hořkosladká zkušenost, protože očekával, že se v tomto žebříčku dostane mnohem výš. Avšak umístění ve spodní polovině třídy nezapříčinily tolik jeho známky, jako jeho věk, výška a fyzické zdatnosti. Muselo to tedy být ponuré uspokojení pro Franca, když o šestadvacet let později začala občanská válka a žádný z výše umístěných kadetů nedošel na vyšší hodnost než podplukovník, zatímco Franco už byl generálmajor a brzy se stal generalísimem.³⁸ Po škole mělo Franco stejnou ambici jako většina jeho spolu absolventů. Jít bojovat do Maroka a zahojit staré rány z prohrané války o Kubu. Nicméně nejenom jeho věk a nízké umístění³⁹ zapříčinily, že nakonec vybrán nebyl. Namísto toho byl Franco poslán do *Regimento de Zamora no. 8*, což byl útvar, který sídlil ve Francově rodném městě El Ferrol.⁴⁰

---

³⁴ PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s. 10.

³⁵ HODGES, Gabrielle Ashford, 2000. *Franco: a concise biography*. 1. London: Weidenfeld & Nicolson. ISBN 0 297 643045., s.26.

³⁶ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 22.

³⁷ Španělské označení podporučíka.

³⁸ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 22-23.

³⁹ Na boje do Afriky se posílali vojáci, kteří měli hodnost minimálně poručík.

⁴⁰ PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s. 13

Nicméně posádková povinnost v malém provinčním městě bylo něco, co nedokázalo uspokojit Francovy ambice a zejména jeho touhu po bojích v Africe.⁴¹ A tak, když se na konci roku 1911 zrušila vyhláška omezující vojáky nižších hodností hlásit se do služby v Maroku, tak Franco neváhal a společně se svým bratrancem Pacónem a přítelem Vegou bez váhání narukovali. A tak se devatenáctiletý Franco 17. února 1912 hlásil na pevnosti Tifasor na předměstí Melilly.⁴² Neexistuje sebemenších pochyb o tom, že Francovo působení v Maroku mezi léty 1912-1926 mělo zcela zásadní vliv na formování Francova profesionálního ale i osobního charakteru. Byla to právě Afrika, kde se poprvé začínají projevovat Francovy schopnosti, co se armády týče. Navíc se zde naučil vojenské strategie, které později velmi úspěšně uplatňoval během občanské války.⁴³

Tehdejší Maroko bylo v politicky velmi složité situaci. Bylo pod nadvládou sultána, který vládl v zemi pevnou rukou a brutálním daňovým systémem, který směřoval na ostatní kmeny. Není proto divu, že byl sesazen a na jeho místo nastoupili dva z iniciátorů zmíněného povstání. Navíc komplikovaná situace v Maroku byla zajímavá i pro evropské mocnosti, poněvadž se tyto události odehrávají ve zlaté éře kolonizace. Nicméně po sérii dlouhých vyjednávání se Maroko dělí mezi Francii a Španělsko, ovšem bez souhlasu Maročanů, kteří považovali dohodu za ponižující a tvrdě bojují o nezávislost až do jejího znovuzískání v roce 1956.⁴⁴ Jednotka, ke které se Franco v Maroku připojil, byla špatně vyzbrojena, špatně zásobována, špatně organizována a ještě hůře vedena. Jídlo a zásoby byly nekvalitní a lékařská péče nedostatečná (ačkoli někteří z mála lékařů byli přiměřeně kvalifikovaní). Většina důstojníků byla výkonnostně průměrná, zatímco jiní byli zkorumpováni. Někteří dokonce prodávali zbraně a další vojenský materiál domorodým povstalcům, zatímco jiní ukořisťovali část skromného přídělu jídla pro vojáky. Franco, který nikdy nebyl ochoten mluvit o svém okolí špatně, se v pozdějších letech k podobným věcem vyjadřoval jen sporadicky. Nicméně pro tak mladého důstojníka, již známého jako „ordenancista“⁴⁵, to musel být šok. Franco navíc záhy zjistil, že lekce vyučované ve vojenské akademii mají jen malé uplatnění v nepravidelném válčení v Marockém protektorátu, ve kterém zejména přírodní podmínky vyžadovaly nové způsoby vedení boje.⁴⁶

---

⁴¹ HODGES, Gabrielle Ashford, 2000. *Franco: a concise biography*. 1. London: Weidenfeld & Nicolson. ISBN 0 297 643045., s. 34.

⁴² PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s. 14.

⁴³ ELLWOOD, Sheelagh M., 2000. *Franco*. 1. New York: Longman. ISBN 0582437539., s. 10.

⁴⁴ PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s. 15.

⁴⁵ Člověk, který až chorobně trvá na dodržování předpisů,

⁴⁶ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 26-27.

Franco se v Maroku ukazoval jako velmi schopný vojevůdce a již v červnu 1912 se dočkal povýšení do hodnosti poručík.⁴⁷ O dva měsíce později je Franco vyslán velet do pevnosti Uixan.⁴⁸ Během několika dalších let pokračuje strmý vzestup Francovy vojenské kariéry. V roce 1913 se Franco připojuje k takzvaným Regulares, což byla vojenská jednotka vytvořena podle vzoru Francouzských imperiálních sil. Od počátku se jim říkalo „Regulares“, protože tato organizace nebyla ani milicí, ani pomocnou silou, ale běžnými pěšimi a jezdeckými jednotkami španělské armády. Většina pocházela z Alžírsko, protože nebylo jasné, s kolika Maročany lze počítat v boji proti povstalcům. Regulares si rychle vydobyli reputaci díky své statečnosti a vytrvalosti. S postupem času dostávali ty nejnebezpečnější úkoly, i když míra dezerce byla v tomto útvaru poměrně vysoká. Častá dezerce z tohoto útvaru zapříčinila, že byly zapotřebí autority, které by dokázaly udržet disciplínu a zajistit pevné vedení. Jednou z těchto autorit měl být právě Franco. Franco neobdržel své nové místo náhodou. Pouze ti nejlepší mladí důstojníci byli vybráni, aby veleli tomuto útvaru, a při akcích v roce 1912 prokázal, že ví, jak „zachovat chladnou hlavu“ a vést muže pod palbou. Francovy klíčové vlastnosti byly čím dál více zřetelnými: odvaha, klid a schopnost velet pod tlakem. Všechny tyto vlastnosti dávaly Francovi možnost dělat správná rozhodnutí v nouzi. I přes tyto kvality měl Franco potíže s vedením svých marockých dobrovolníků. Přeci jenom mu bylo stále pouhých 21 let. Ještě si nebyl jistý, jak moc může svým mužům důvěřovat, a skoro celou první noc u své nové jednotky zůstal vzhůru s připravenou pistolí.⁴⁹

V lednu 1914 si jeho prapor vedl obzvláště dobře v tvrdém boji na jih od Tetuánu, kde porazil skupinu povstalců. O dva měsíce později byl povýšen na kapitána „méritos de guerra“, zejména díky osobnímu doporučení velitele jeho sboru, generála Dámase Berenguera. Toto povýšení, první povýšení za zásluhy v tom, co se brzy stalo raketovou kariérou, bylo datováno do 1. února 1914, kdy se stal ve svých dvaadvaceti letech nejmladším kapitánem španělské armády.

---

⁴⁷ Ibid., s. 27.

⁴⁸ PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s. 16.

⁴⁹ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s 31-32.

Francovi výrazně pomohlo, že, jak se říkalo, měl vždy v boji štěstí. Jeho muslimští vojáci se vytrvale odvolávali na „baraku“ neboli štěstí Franca, které ho později obklopilo jakousi pověřčivou auroou.⁵⁰ První a jediné zranění za celou vojenskou kariéru Franca postihlo až roce 1916, kdy byl střelen do břicha. Tento druh zranění byl v té době v Africe většinou fatální, nicméně Franco se z něj dokázal poměrně rychle zotavit.⁵¹

Po dalším povýšení byl sotva čtyřiaadvacetiletý Franco nejmladším majorem ve Španělské armádě. Nicméně toto povýšení s sebou přineslo i výrazné změny Francovy agendy. Po více než třech letech u Regulares byl převelen na zpět poloostrov, připojen ke třetímu pěšímu pluku v posádce v Oviedu, nedaleko jeho rodného města. Jeho hlavní odpovědností bylo dohlížet na výcvik záložních důstojníků v posádce, což byl úkol, který mu byl přidělen kvůli jeho pověsti disciplinovanosti, dodržování předpisů a důrazu na základy. Nebyla to příliš náročná funkce a poprvé v kariéře mu poskytla značné osobní volno.⁵²

Do Maroka se Franco vrací v roce 1920 jako vůdce prvního batalionu nově vzniklých Španělských legií.⁵³ Hned další rok se tyto jednotky stávají přímým účastníkem tzv. Rífské války, která trvá až do roku 1926. Tento konflikt odstartovalo poněkud neuvážené tažení Španělů za hranice pevnosti Melila a následná protiofenziva Berberů pod vedením Abdela Karíma. Tento krutý vůdce kmenu Rífů uštědřil monumentální porážku španělským jednotkám ve vesnici Annual. Kmenoví vůdci využili příležitosti a zahnali prchající španělské jednotky zpět k hradbám Melilly. Během několika hodin byly zmasakrovány tisíce lidí a ztraceno 5000 kilometrů čtverečních pusté křoviny.⁵⁴

---

⁵⁰ Ibid., s. 33-34.

⁵¹ PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s. 18-19.

⁵² PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 37.

⁵³ Ibid., s. 43.

⁵⁴ HODGES, Gabrielle Ashford, 2000. *Franco: a concise biography*. 1. London: Weidenfeld & Nicolson. ISBN 0 297 643045., s.44.

Útoky, které začaly 1. června, byly ráznější než cokoli, s čím se Španělé předtím setkali, a 21. července se jejich přední pozice začaly hroutit jako domino a odvalily celou španělskou hranici o více než 150 kilometrů až k samotné Melille. Ve skutečně tvrdých bojích se španělské velení spoléhalo na řadové vojáky a dokonce i na tvrdou domorodou policii, ale téměř všichni z východní zóny dezertovali a někdy zabili své španělské důstojníky. V některých armádních jednotkách se disciplína vytratila. Byly případy, kdy důstojníci přehali jediným dostupným automobilem a ponechali vojáky svému osudu. Řada dalších byla sestřelena jejich vlastními jednotkami, když se snažili zastavit tlačenicí. Ačkoli existovaly příklady hrdinství, vojenské chování bylo často ostudné. Z deseti tisíc nebo více španělských mrtvých bylo jen málo zabito v boji. Většina byla zabita při útěku nebo poté, co se vzdali.⁵⁵

Srovnáme-li španělskou katastrofu z roku 1921 s porážkou italské armády v Etiopii v roce 1896 nebo britskými porážkami v Africe v letech 1879 a 1883, je jasné, že španělské síly si vedly mnohem hůře než jejich evropské protějšky. Britští a italští vojáci byli silně přečísleni, způsobili mnohem více obětí a v mnoha případech bojovali až do konce. Snad nejvýmluvnější ze všeho byla skutečnost, že při katastrofě zahynulo pouze devadesát španělských důstojníků. Mnoho dalších buď nebylo se svými jednotkami vůbec, nebo prostě uprchlo, ačkoli značný počet byl zajat, protože mohli být drženi za výkupné.⁵⁶

Odhalení nedostatků neporazitelné koloniální španělské armády s ozvěnou katastrofy z roku 1898 – muselo otřást Francovými vznešenými představami o moci a autoritě až do morku kostí. Při této příležitosti byl však schopen pomstít ponížení sám. Francovy jednotky byly vyslány po moři, aby podpořily obranu Melilly a dorazily 23. července 1921. Franco prokázal zvláštní dovednosti během následující obrany Melilly před loupeživými domorodci.⁵⁷

Po sérii vytrvalých bojů mezi léty 1921-1924 roste moc Abdela Karíma natolik, že přestává uznávat autoritu marockého Sultána. Ostatní kmeny se též začínají hlásit ke Karímovi a v roce 1924 Rífská republika dokonce žádá o členství ve Společnosti národů.⁵⁸

---

⁵⁵ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s 48.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ HODGES, Gabrielle Ashford, 2000. *Franco: a concise biography*. 1. London: Weidenfeld & Nicolson. ISBN 0 297 643045., s.44.

⁵⁸ PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s.44.

Z obavy silícího povstání podnikl Primo de Rivera v červenci 1924 inspekci do Maroka, při které navštívil základnu Francových legií na východní zóně. Není jasné, zda si byl vědom toho, že Franco a další důstojníci mluvili o rezignaci na své velení, pokud Primo nařídí ústup španělských jednotek. Na uvítací hostině narazil Primo na transparent s odkazem na heslo legie „krutý, totální útok“ a Franco ho přivítal velmi asertivním projevem, který zdůraznil, že jakékoli stažení je nepřijatelné. I když byl Primo de Rivera značně provokován, zůstal klidný a zdůrazňoval prvořadou potřebu disciplíny, ať už byly rozkazy přijatelné nebo ne. Zdá se, že Franco nabídl rezignaci na vedení legie, ale diktátor ho pozval na smířlivé soukromé setkání a rezignace, kterou Primo de Rivera odmítl přijmout, byla stažena. Ačkoli někteří důstojníci ve východní zóně mumlali, že je třeba proti diktátorovi zakročit, zdá se nepravděpodobné, že by byl Franco zapleten do skutečného spiknutí proti němu, jak se tvrdilo.⁵⁹

Rok 1924 je pro tento konflikt zlomový i z toho důvodu, že se do konfliktu zapojuje i Francie, která se rozhodla reagovat na řífské nájezdníky ve spojení se Španěly. Toto spojení výrazně urychlí válečný proces ve prospěch Španělů. Pro závěrečný útok započatý 8. května 1925 měli Francouzi a Španělé již naprosto výraznou převahu, která jim zajistila drtivé vítězství. Špičková pracovní síla a technologie brzy vyřešily průběh války ve prospěch Francie a Španělska. Francouzské jednotky se protlačily z jihu, zatímco španělská flotila a armáda zajistily zátoku Alhucemas vyloďovací operací v září (první obojživelné přistání v historii, kde byly použity tanky a námořní letecká podpora) a zahájily útok ze severu. Po roce hořkého odporu se Abdel Karím, vůdce obou kmenů, vzdal francouzským úřadům a v roce 1926 bylo španělské Maroko znovu dobyt. I přes formální konec války existují záznamy o útocích menších rebelských skupin i v roce 1927.⁶⁰

Marocký konflikt se stal naprosto zásadní zkušeností Francova života. Ačkoli nikdy neprojevoval žádný zvláštní zájem o marockou kulturu a zjevně se nikdy nepokusil naučit arabsky jako jeho bratr Ramón, považoval zachování protektorátu za naprosto zásadní pro status Španělska, který doufal, že se bude dále zvyšovat. Existují určité důkazy, že během několika příštích let doufal, že se znovu vrátí ve vyšší funkci, možná dokonce jako vysoký komisař.⁶¹

---

⁵⁹ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s 54.

⁶⁰ Ibid., s. 55-57.

⁶¹ Ibid., s. 58

3.2. Třicátá léta

Období třicátých let přineslo poměrně dramatické změny v politickém systému Španělska. Tyto proměny odstartovaly již v roce 1931, kdy byla vyhlášena po úprku krále Alfonsa XIII. tzv. Druhá španělská republika se silným levicovým smýšlením. V čele této levicové vlády stanul Manuel Azaña, jehož vláda chtěla, prakticky okamžitě zahájit socialistickou revoluci. Tato změna politického systému byla opřena i o novou ústavu z roku 1931. Tato vesměs moderní ústava přináší do Španělska poměrně pokrokové ideje, jako například oddělení církve od státu,⁶² možnost rozvodu, či volební právo pro ženy, které tato ústava sice přímo nedeklaruje, ale právní úpravy v tomto časovém období daly možnost toto právo zavést v roce 1933.⁶³

Azaňův režim se snažil vytvořit jakousi socialistickou utopii a levicový ráj na zemi, kde by všichni měli stejná práva. Režim jako takový se deklaroval jako režim „sociální spravedlnosti“. Nicméně tehdejší situace v zemi ani zdaleka nedorážela tyto idealistické nálady. Znamý Španělský filozof José Ortega y Gasset prohlásil, že tito Republikáni nemají s Republikou nic společného a jejich práci označil za žalostnou. Nově vytvořené národní shromáždění si bylo vědomo nárůstu nespokojenosti obyvatel a poroto se rozhodlo ze strachu ze ztráty moci odložit volby. Za Azaňovy vlády dokonce dostalo Katalánsko částečnou autonomii, kdy v reakci na požadavky radikálních katalánských nacionalistů byla Katalánsku udělena samospráva s místním parlamentem a vlastním prezidentem, zatímco podobné požadavky katolických baskických nacionalistů byly ignorovány.⁶⁴ Tento krok byl jeden z mnoha kroků této vlády, který prohluboval nespokojenost místního obyvatelstva. Tyto tenze se postupně objevují například i v armádě, která je již v roce 1932 rozdělena na přívržence a odpůrce republiky.

---

⁶² CARR, Raymond, 1982. *Spain, 1808-1975*. 1. Oxford: Clarendon Press. ISBN 978-0198221289., s. 605-607.

⁶³ PIERCE, Samuel, 2010. The Political Mobilization of Catholic Women in Spain's Second Republic: The CEDA, 1931-6. *Journal of Contemporary History*. 45(1), 74-94. ISSN 0022-0094. Dostupné z: doi:10.1177/0022009409348021

⁶⁴ HAYES, Carlton, 1951. *The United States and Spain.: An Interpretation*. New York: Sheed & Ward. ISBN 978-0758139504., s.90-92.

Mezi prvními z výrazných protirežimních hlasů v armádě byl generál Emilio Mola, který otevřeně kritizoval Azañův režim a označoval ho jako režim, díky kterému ze Španělska zbydou jenom ruiny.⁶⁵ Jméno tohoto generála ještě bude důležité, neboť se jedná o jednoho z iniciátorů občanské války a mimochodem první, kdo použil onen slavný výrok o páté koloně.⁶⁶ Sílicí protirežimní nálady začaly vyúšťovat v znovunabytí moci monarchisty, kteří stále měli krále Alfonsa XIII. v exilu v Římě.⁶⁷

Vzhledem k mocensky neudržitelné situaci byl prezident Alcalá-Zamora v roce 1933 nucen rozpustit národní shromáždění a vypsat nové volby.⁶⁸ Výsledek těchto voleb znamenal drtivou porážku pro socialisty a vítězství pro Španělskou konfederaci autonomní pravice (CEDA). Nicméně vůdce této strany Gila Roblese odmítl prezident jmenovat a místo toho jmenoval Alejandra Lerrouxe z Radikální republikánské strany. Vláda Lerrouxe byla mnohými přirovnávána k nástupu na potápějící se loď. Tato politický tlak na prezidenta vyústil k připuštění CEDY k vládnutí, což se pro změnu nelíbilo odborovým svazům CDT a UGT, které měly v Druhé republice silné slovo.⁶⁹ Tyto organizace v reakci na účast CEDY ve vládě zahájily revoluční aktivity ve Španělsku nejenom proti royalistům a konzervativcům ale i proti umírněným republikánům.⁷⁰ V roce 1934 vústila napjatá politická situace, přes sérii stávek a nepokojů, až v ozbrojený konflikt proti republikánské vládě ze strany socialistických horníků v Asturii⁷¹ a anarchistických dělníků v Katalánsku. Oviedo, historické hlavní město Asturie, bylo téměř zpusťošeno a v jiných městech došlo k velkému zabíjení a rabování. Mnozí historici se shodují nad tím, že série těchto incidentů, které se souhrnně označují, jako Říjnová revoluce se dají označit jako předstupeň občanské války.⁷²

---

⁶⁵ CARR, Raymond, 1982. *Spain, 1808-1975*. 1. Oxford: Clarendon Press. ISBN 978-0198221289., s. 616.

⁶⁶ Fifth column: clandestine group or faction. *Britannica* [online]. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/fifth-column>

⁶⁷ Spain ... A Republic! Alfonso ... An Exile!! Aka Alphonso ... An Exile (1931). *YouTube* [online]. 13. 4. 2014 [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=VNMogPsd4i4>

⁶⁸ HAYES, Carlton, 1951. *The United States and Spain.: An Interpretation*. New York: Sheed & Ward. ISBN 978-0758139504., s.94.

⁶⁹ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s.93-94.

⁷⁰ HAYES, Carlton, 1951. *The United States and Spain.: An Interpretation*. New York: Sheed & Ward. ISBN 978-0758139504., s.96.

⁷¹ Region na severu Španělska.

⁷² JACKSON, Gabriel, 1987. *The Spanish Republic and the Civil War: 1931-1939*. 1. Princeton: Princeton University Press. ISBN. ISBN 978-0691007571.

Události z Asturie roku 1934 mají svojí důležitost, neboť se jedná o jednu z prvních výraznějších akcí Francisca Franca. Tehdejší ministr války Diego Hidalgo si přál, aby to byl právě Franco, kdo povede vládní síly proti demonstrantům, nicméně prezident Alcalá-Zamora pověřil tímto úkolem umírněnějšího republikánského generála Lopéze Ochou, aby zabránil, či alespoň minimalizoval krveprolití. Franco tedy na přímý rozkaz ministra války Hidalgo rozdával pokyny z Madridu, k čemuž využíval dlouholetého přítele Juana Yagüe,⁷³ poději známého jako řezníka z Badajoz.⁷⁴ V říjnu 1934, kdy v Asturii zuřily poslední bitvy, navrhl generál Manuel Fanjul Gilu Roblesovi na jedné straně a Francovi na straně druhé, že nastal čas chopit se moci. Robles naznačil, že CEDA nebude bránit armádě, ale že bude muset jednat výhradně z vlastní iniciativy. Franco byl kategoricky negativní a trval na tom, že jakékoli řeči o vojenské intervenci byly okamžitě ukončeny. Franco si tuto pozici udržel, i když se slábnoucí silou, jak uvidíme, až do samotného předvečera občanské války v červenci 1936.⁷⁵

Španělská „říjnová revoluce“ polarizovala tamější politickou společnost v nebývalé míře. Od této doby se stále více mluvilo o občanské válce a historici zleva, zprava i ze středu ji různě popisovali jako „předehru“ nebo „úvodní salvu“ velkého konfliktu, který vypukne méně než dva roky. Pro pravici tento konflikt představoval krvavou revoluci na pochodu a jakýsi předstupeň hrůz přicházejících z Ruska; nalevo tato revoluce představovala hrdinský postoj proti „fašismu“ nebo alespoň reakci, po které následovala represe, která měla znít jako ta aplikována na Pařížskou komunu, i když to s ní nemělo nic společného.⁷⁶

---

⁷³ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s.98-99.

⁷⁴ Badajoz je město v jihozápadním Španělsku, které zažilo jeden z největších masakrů občanské války ve Španělsku. Některé zdroje uvádí, že až 4000 lidí bylo popraveno.

⁷⁵ PAYNE, Stanley G.a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 99-100.

⁷⁶ *Ibid.*, s. 99.

3.2.1. Občanská válka a nástup k moci

Jedná se dozajista o „nejčernější“ období španělské novodobé historie. Konflikt, ve kterém zahynulo až půl milionu lidí a s jehož následky se Španělsko do jisté míry vyrovnává až dodnes. Nové republikánské uspořádání ve Španělsku zapříčinilo čím dál prohlubující se nenávist mezi převážně levicově smýšlejícími republikány a pravicově smýšlejícími nacionalisty (později též Frankisté). Tento ideologický rozkol bude později hlavní konstanta v podstatě všech faktorech, které ovlivnily start a následné směřování války.⁷⁷

Zásadní moment začátku občanské války byly Generální volby roku 1936. Stejně jako ve volbách v roce 1933 bylo Španělsko rozděleno do vícečlenných volebních obvodů; například Madrid byl jediným obvodem, který volil 17 zástupců. Volič však mohl hlasovat pro méně než to – v případě Madridu pro 13. To zvýhodňovalo koalice, jako v Madridu v roce 1933, kdy socialisté získali 13 křesel, a pravice s pouhými 5 000 hlasy méně zajistila pouze zbývající čtyři.⁷⁸ Tyto volby provázely násilné střety mezi pravicí a levicí. Politické násilí v lednu a únoru 1936 nebylo tak rozsáhlé, aby bránilo účinné politické soutěži, ale bylo jasným příznakem zvýšeného napětí a téměř apokalyptické nálady, s níž mnozí k volbám přistupovali. Toto násilí si vyžádalo mnoho obětí a také se stalo problémem rostoucího znepokojení úřadů. V době, kdy se politické násilí stalo tak běžnou záležitostí, je možné, že celkový počet 100 mrtvých nebo zraněných nijak neovlivnil veřejné mínění. Na druhou stranu tato skutečnost do celkové míry odrážela stav společnosti, ve které panovala naprostá neúcta k jinému politickému názoru ve Španělsku. Pro některé účastníky španělské politiky se stalo prakticky nemožné přiznat, že jejich odpůrci mají právo zabírat veřejný prostor, umístit své plakáty na zdi nebo dokonce pořádat politické setkání.⁷⁹

---

⁷⁷ 28. 3. 1939 Den, kdy padl Madrid, 2014. *Slavné dny* [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://www.slavne-dny.cz/episode/10001793/den-kdy-padl-madrid-28-brezen>

⁷⁸ BRENAN, Gerald, 1950. *The Spanish Labyrinth: An Account of the Social and Political Background of the Spanish Civil War*. 1. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 9780521091077., s. 266.

⁷⁹ TARDÍO, Manuel Álvarez, 2013. The Impact of Political Violence During the Spanish General Election of 1936. *Journal of Contemporary History*. 48(3), 463-485. ISSN 0022-0094. Dostupné z: doi:10.1177/0022009413481823

Výsledky voleb bylo velmi těsné z hlediska přepočtu hlasů,⁸⁰ nicméně díky tamějšímu volebnímu systému získala pravice 124 poslanců, zatímco levice 278. Tento výsledek byl pro představitele pravice naprosto nepřijatelný. Robles do poslední chvíle odmítal uznat výsledky voleb a přesvědčil i Franca, že výhra levice uvrhne Španělsko do anarchie. Nicméně i přes protesty pravice se premiérem opět stal Azaña. Nové funkční období tohoto levicového politika slibovalo celou řadu ekonomických a sociálních reforem, nicméně situace ve společnosti se čím dál více vyostřovala. K této polarizaci pochopitelně přispěla i amnestie pro politické vězně, či zákaz Falangy. Z bezvýchodné politické situace a řady personálních změn v nejvyšších funkcích benefitovala zejména pravice, která ovšem viděla stále vojenské řešení jako jediné možné. Významnou roli v tomto sehrála UME, což byla konzervativní politická organizace zhruba 3500 důstojníků v ozbrojených silách, včetně otevřených kritiků republiky, jako byl i Franco. V této době se již téměř každá pravicová skupina připravovala na vojenský převrat, který započal v noci z 16. na 17. července 1936 ve Španělském Maroku.⁸¹

Nacionalistům bylo jasné, že potřebují státní strukturu, aby získaly pozornost zahraničních mocností. I přes rozdělené velení na začátku občanské války mezi několik generálů bylo postupem času čím dál zřejmější, že tím pravým vůdcem bude právě Franco. Ten byl zvolen vůdcem pozemních, vzdušných a námořních sil a povýšen do hodnosti Generalissimo i před diplomatickými zástupci Německa, Itálie a Portugalska. K tomuto zvolení Francovi dopomohli jak vojenské úspěchy v Africe, či Asturii, tak i velmi slabá konkurence na post vůdce nacionalistů.⁸² Franco byl zvolen i přes jeho fyzické parametry včetně jeho nesmělosti, malého vzrůstu a vysokého hlasu. Propagandistická „image“ Franca se datuje až k začátku války, ale výrazně vzrůstá na podzim 1936 poté, co se Franco stal generalissimem a dal si titul „“. V únoru 1937 vzniká Delegace režimu pro tisk a propagandu a to ještě předtím, než se zformoval nový politický systém. V polovině roku 1937 bylo na výročí jeho povýšení, 1. října, vyhlášena každoroční „Fiesta Nacional del Caudillo“. Vzývání „*Franco, Franco, Franco*“ bylo vytvořeno jako slogan ekvivalentní italskému „*Duce, Duce, Duce*“.⁸³

---

⁸⁰ 4 654 116 hlasů pro levicovou koalici a 4 503 524 pro pravici.

⁸¹ ROMERO SALVADO, Francisco J., 1999. *Twentieth-century Spain: politics and society in Spain, 1898-1998*. 1. New York: St. Martin's Press. ISBN 9780312216269., s. 90-93.

⁸² BEEVOR, Antony, 2006. *The battle for Spain: the Spanish Civil War, 1936-1939*. 2. New York: Penguin Books. ISBN 9780304358403., s. 142-143.

⁸³ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 180-181.

Francův styl byl jasně fašistický a zcela odlišný od umírněnějšího a nedemonstrativního (teoreticky ústavního) autoritářství sousedního Portugalska za vlády Salazara. Naopak, ve srovnání s Itálií byl kladen větší důraz na přísně vojenské vedení. To vše se v praxi ukázalo velmi účinné. Franco se tak stal samozvaným „archetypem španělské vlasti“, ztělesněním národního poslání a osudu. Navíc v boji proti komunismu byl představován jako zachránce západní civilizace.⁸⁴

Postup Franca v občanské válce i přes počáteční zádrhly jako v případě neúspěšného dobytí Madridu na podzim roku 1936 byl poměrně drtivý. Tento počáteční neúspěch a odražení ofenzivy nacionalistů se s odstupem času hodnotí jako jediný Francův výrazný neúspěch. Dobývání Madridu nakonec trvalo mnohem déle, než se původně odhadovalo i díky materiální podpoře ze Sovětského svazu na straně republikánů a velké vlně propagandy.⁸⁵ Zisk Madridu mělo urychlit jeho bombardování, které zapříčinilo přesun státního aparátu do Valencie, která byla hluboko v zóně republikánů.⁸⁶ Madrid nicméně zůstává pod nadvládou republikánů až do konce občanské války a jeho dobytím celá válka končí.

Roky 1937 – 1938 jsou ve znamení neúnavně vedených bojů z obou stran. Nacionalisté hned na začátku roku 1937 získávají Malagu,⁸⁷ ale o několik týdnů později prohrávají bitvu o Guadalajaru.⁸⁸ Mezi dvě nejvýznamnější bitvy tohoto časového rozmezí se bezpochyby řadí bombardování Guerniky a bitva na řece Ebro. První zmíněná událost je důležitá z hlediska společenského vnímání občanské války. Při této operaci německé a italské vzdušné síly téměř srovnaly celé město se zemí. Deziluze z tohoto skutku přetrvává ve Španělech dodnes. Toto místo bylo zvoleno převážně ze dvou důvodů. Jednak chtěl Franco zlomit odpor republikánů v Baskicku a jednak Němci s Italy chtěli využít příležitost vyzkoušet jejich bojové letouny „v akci“. Tento incident se projevil do povědomí společnosti i skrze umění. Konkrétně jde například o Picassův obraz „*Guernica*“.⁸⁹

---

⁸⁴ Ibid., s. 181.

⁸⁵ Ibid., s. 182-185.

⁸⁶ BEEVOR, Antony, 2006. *The battle for Spain: the Spanish Civil War, 1936-1939*. 2. New York: Penguin Books. ISBN 9780304358403., s. 171.

⁸⁷ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 188.

⁸⁸ BEEVOR, Antony, 2006. *The battle for Spain: the Spanish Civil War, 1936-1939*. 2. New York: Penguin Books. ISBN 9780304358403., s. 216.

⁸⁹ The legacy of Guernica, 2007. *BBC News* [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6583639.stm>.

Druhá zmíněná událost je bitva na řece Ebro. Tato bitva je důležitá jednak z toho důvodu, že se jednalo o nejdéle trvající operaci celé války a jednak se jedná o bitvu, která otočila vývoj války ve prospěch nacionalistů. Tato bitva začala v červenci roku 1938 a již před ní se republikáni snažili o jakékoliv mírové řešení. Franco toto řešení odmítal s tím, že v úvahu připadá pouze bezpodmínečná kapitulace. Tato bitva končí až v listopadu téhož roku výhrou nacionalistů a rozdělením oblasti republikánů na dvě části. Franco nikdy nedovolil, aby ani taktický neúspěch zůstal bez námitek. Rozhodl se vytlačit jednotky republiky z území, které získal. Téměř veškeré nacionalistické letectvo se soustředilo na Ebro: dohromady asi tři sta letadel. Toto Francovo rozhodnutí bylo kritizováno některými generály. Ale bylo rozhodnutí jemu charakteristické. Francova taktika spočívala v intenzivním dělostřeleckém a leteckém útoku na daný bod, na malou plochu, aby byl odpor nemožný. Pak by útok provedla méně početné jednotky mužů – zhruba jen dva prapory. Velitelem nacionalistického dělostřelectva zde byl kultivovaný monarchista Martínez de Campos, který byl velitelem dělostřelectva během tažení na sever. Bitva na Ebru se pod jeho vedením stala velkou dělostřeleckou soutěží a jedinou příležitostí, kdy se ve Španělsku plně uplatnila klasická formulace „dělostřelectvo dobývá zemi, pěchota okupuje“⁹⁰

Po porážce na řece Ebro se republikáni začali soustředit do obklíčeného Katalánska, které se stalo terčem pro Francovy jednotky. Nutno dodat, že jednotky republikánů již byly materiálně vyčerpány. Z 220 tisíc mužů bylo pouze 140 tisíc organizováno do pluků, přičemž někteří z nich ani nebyli ozbrojeni. Z 250 polních děl byla většina nefunkčních a ze 40 tanků bylo bojeschopných pouze velmi malé množství.⁹¹ Z tohoto důvodu rychle postupující nacionalisté, když vstoupili do Barcelony v únoru 1939 tak ta již byla vylidněna.⁹²

O měsíc později, konkrétně 28. března začíná poslední ofenziva na Madrid, z níž pochází onen známý citát o páté koloně. Nacionalisté vstupují do města v podstatě bez boje, falangisté začínají represe vůči republikánům a na balkónech opět vlají vlajky „starého Španělska“.⁹³ Oficiálně válka končí 1. dubna, kdy Spojené státy uznávají Francův režim jako legitimní.⁹⁴

---

⁹⁰ HUGH, Thomas, 2001. *The Spanish Civil War*. 1. New York: The Modern Library. ISBN 9780140135930., s. 816-820.

⁹¹ BEEVOR, Antony, 2006. *The battle for Spain: the Spanish Civil War, 1936-1939*. 2. New York: Penguin Books. ISBN 9780304358403., s. 371-373.

⁹² Ibid., s. 377.

⁹³ Ibid., s. 397.

⁹⁴ HUGH, Thomas, 2001. *The Spanish Civil War*. 1. New York: The Modern Library. ISBN 9780140135930., s. 894.

3.2.2. Zahraniční účast ve válce

Z hlediska zahraniční pomoci nacionalistům, či republikánům se na tomto konfliktu podílela celá řada zemí, pro které bylo Španělsko strategicky velmi významné. Nutno dodat, že v této době nebyla politická situace vypjatá pouze ve Španělsku. K velkému konfliktu se schylovalo v celé Evropě a všichni významní aktéři druhé světové války, kromě Churchilla, (Hitler, Stalin, Mussolini, Roosevelt) již byli u moci a viděli ve Španělsku, kromě sféry vlivu i možnost vyzkoušet své vojenské vybavení. Zahraniční pomoc zejména nacionalistům vykresluje, s jakými zeměmi bude Franco v příští době nejbližší spolupracovat.

Pomoc republikánům přicházela ze zemí, kde převládala shodná ideologie. Největší míra jak finanční tak materiální pomoci přišla ze Sovětského svazu. Španělská občanská válka byla pro tamější komunisty díky jejich disciplíně a schopnosti tvořit propagandu velkou příležitostí, což vycítil i Sovětský svaz. Stalin musel velmi opatrně vyhodnocovat co je nejlepší pro Sovětskou zahraniční politiku. I to byl jeden z důvodů, proč Stalin po letech v mezinárodní izolaci vstupuje v roce 1934 do Společnosti Národů a uzavírá pakt s Francií, která si je vědoma, že výhra Nacionalistů by znamenala nepřátelský režim hned ze tří stran. Nicméně, Sovětský svaz byl na začátku války v pozici, že nenechá republiku prohrát, což ale hned neznamena, že ji pomůže k vítězství. Původní plán Sovětského svazu byl omezen pouze na dodávky potravin a hrubých materiálů.⁹⁵ Později se rozšířil i na zbraně, vojenská vozidla a lidské jednotky. Nicméně oficiální počet ruských historiků a RGVA⁹⁶ se poněkud liší. Například jedna strana udává, že bylo za celé období války ze Sovětského svazu do Španělska dodáno 648 letadel a 347 tanků. Zatímco RGVA udává, že to bylo 623 letadel a 331 tanků. Počet dodaných samopalů se liší téměř o 120 tisíc.⁹⁷ I Sovětská finanční pomoc republikánům se potýkala s problémy. Tyto problémy způsobila nejasnost v otázce směnných kurzů. Sověti si navíc nebyli zcela jistí, kolik stojí výroba jejich zbraní. Oba tyto problémy ve finále způsobily, že například tank T-26 stál 21,500 USD, zatímco jeho německý ekvivalent Panzer III stál téměř 2x tolik. Těchto nejasností si byli vědomi i v Sovětském svazu a tak se v roce 1936 rozhodli stabilizovat měnu na hodnotě 5.3 rublů za 1 dolar. Tato hodnota vydržela až do roku 1940.⁹⁸

---

⁹⁵ HUGH, Thomas, 2001. *The Spanish Civil War*. 1. New York: The Modern Library. ISBN 9780140135930., s. 324-327.

⁹⁶ Ruské státní vojenské archivy.

⁹⁷ HOWSON, Gerald, 1999. *Arms for Spain: the untold story of the Spanish Civil War*. 1. New York: St. Martin's Press. ISBN 9780312241773., s. 142.

⁹⁸ *Ibid.*, s. 146-147.

Sovětský svaz pomáhal i republice i s nákupem vojenských materiálů. Za koupě vojenského materiálu Sovětský svaz „náučtoval“ republikánské vládě 171 miliónů USD, které byly strženy ze zhruba půl miliardy USD ve zlatých rezervách, které byly uloženy v Moskvě. Zbytek byl prodán sovětské vládě mezi léty 1937-1938 a výdělek byl uložen do Sověty kontrolované banky v Paříži BCEN. Z tohoto výdělků republikáni nakupovali zbraně, letadla, zásoby atd. Ačkoli se udává, že když se porovnala výdajová stránka, tak se ukázalo, že na každých 20 milionech dolarů, které republikáni zaplatili, přepláceli šest milionů, tedy téměř jednu třetinu. Z tohoto je zřejmé, že pomoc Sovětů španělské levici byla poněkud dvousečná. Na jednu stranu Španělům proudily zásoby zbraní, peněz a vojáků, ale na stranu druhou se z této situace snažili Sověti vytěžit maximum pro své vlastní obohacení zejména v otázce prodeje zmíněného zlata.⁹⁹

Ostatní země, které se v tomto konfliktu přiklonily na stranu republiky, většinou soustředily své síly do takzvaných mezinárodních brigád neboli interbrigád. Idea interbrigád vznikla již v září roku 1936, kdy Stalinova administrativa vydala rezoluci k boji ve Španělsku. Během celé války tyto jednotky čítaly celkem 32 až 35 tisíc bojovníků z 53 zemí světa. Někteří z nich (cca 5 tisíc) byli také členy CNT nebo POUM.¹⁰⁰ Nezpochybnitelná síla těchto jednotek byla v jejich příběhu a potenciálu z hlediska propagandy. Proto se často stává, že je otázka jejich důležitosti z historického hlediska často nadhodnocena.¹⁰¹

Z hlediska zahraniční pomoci byl Franco ve velké výhodě. Zahraniční pomoc ze strany jeho spojenců, zejména Německa a Itálie byla masivní. Již zde totiž začíná Franco svůj „special relationship“ a Adolfem Hitlerem. Franco kontaktoval Hitlera prostřednictvím dvou vyslanců již 25. července 1936, čili zhruba deset dní od začátku války. Důvodem bylo, že se Francovy jednotky nemohly dostat z Maroka na pevninské Španělsko, protože námořnictvo zůstalo věrné republice. Hitler Francovým požadavkům vyhověl, jeho Luftwaffe vytvořilo letecký most na pevninu a tím dost možná i proměnil nepovedený puč v krvavou občanskou válku.¹⁰²

---

⁹⁹ Ibid., s. 150-152.

¹⁰⁰ Španělská komunistická strana. Převážně anti-stalinisté.

¹⁰¹ BEEVOR, Antony, 2006. *The battle for Spain: the Spanish Civil War, 1936-1939*. 2. New York: Penguin Books. ISBN 9780304358403..., s. 157-158.

¹⁰² VIÑAS, Angel a Carlos Collado SEIDEL, 2002. Franco's Request to the Third Reich for Military Assistance. *Contemporary European History*. 11(2), 191-210. ISSN 0960-7773. Dostupné z: doi:10.1017/S0960777302002011., s. 191.

Důvody proč se Hitler rozhodl pomoci zrovna Francovi, byly jak vojenské tak ekonomické. Jeden z důvodů byla možnost pro Luftwaffe získat zkušenosti ve španělské občanské válce. Rozhodnutí se týkalo dopravních letadel (které Franco požadoval) a některých stíhaček pro účely ochrany. Těm bylo později zakázáno zapojit se do boje, pokud nebyli napadeni. Literatura, která pocházela z bývalého východního Německa, příliš zdůrazňovala ekonomické důvody. Německý kapitalismus údajně viděl v zásahu ve Španělsku příležitost k využívání španělských přírodních zdrojů pro své účely agrese a dobývání. Důkladná analýza obchodních vztahů mezi Španělskem a Třetí říší do června 1936 však poskytuje obraz v rozporu s tímto výkladem. Německý dovoz ze Španělska do té doby neustále rostl. Jednalo se o veškeré španělské zboží, které nacistické Německo potřebovalo pro své přezbrojení (zejména železnou rudu a pyrity). Vztahy byly založeny na přísném kompenzačním mechanismu, který eliminoval potřebu vyčerpat vzácné devizové zásoby Třetí říše. Oba partneři tak byli se systémem spokojeni.¹⁰³

Další zemí, bez jejíž pomoci by se Franco neobešel, byla Itálie. Fašistická Itálie se též velmi výrazně podílela na výsledku občanské války. Itálie a osoba Benita Mussoliniho byla Francovi i díky větší kulturní podobnosti bližší než Třetí říše. Franco dokonce delegoval vyslance s žádostí o pomoc do Říma dřív než do Berlína. A to konkrétně 19. července.¹⁰⁴ Motivy Duceho v otázce pomoci Španělsku byly smíšené. Byl potěšen, že byl dotázán, navíc chtěl vytvořit geopolitickou situaci ve středomoří, která by mu se silně pravicovým Španělskem „hrála do karet“ i jako spojenec v případné válce s Francií. Mussolini tedy bez váhání vyslovil Francovi podporu i navzdory požadavku krále Viktora Emanuela, který ale byl již naprosto bezmocný.¹⁰⁵ Pomoc Itálie Španělsku umocnila zejména tajná dohoda mezi Francem a Mussolinim z listopadu 1937, ve které Caudillo uznává Mussoliniho politickou nadvládu nad středomořím výměnou za vojenskou pomoc. Po této dohodě se kromě vzdušné pomoci poprvé objevují i pozemní jednotky CTV, které čítaly na cca 50 tisíc mužů.¹⁰⁶

---

¹⁰³ Ibid., s. 206.

¹⁰⁴ HUGH, Thomas, 2001. *The Spanish Civil War*. 1. New York: The Modern Library. ISBN 9780140135930., s. 328.

¹⁰⁵ Ibid., s. 340

¹⁰⁶ BEEVOR, Antony, 2006. *The battle for Spain: the Spanish Civil War, 1936-1939*. 2. New York: Penguin Books. ISBN 9780304358403.,, s. 157-158.

Zahraniční účast byla pro Franca důležitá nejen z materiálního, ale i z ekonomického hlediska. I z hlediska finanční pomoci zaujímají přední pozice Německo a Itálie. Podmínky finanční pomoci se lišily podle času a země. Mechanismus, načasování a kontrola finančních prostředků byly vždy v rukou národů poskytujících pomoc. Vždy však bylo dohodnuto, že zálohy a kredity budou vypořádány na konci konfliktu. Celková částka, kterou mají španělské úřady zaplatit, byla ve skutečnosti stanovena na bilaterálních diplomatických jednáních, jakmile válka skončila. V případě Mussoliniho Itálie byla celková pomoc vyčíslena na 7000 až 8668 milionů lir (377-467 milionů dolarů). Tato čísla zahrnují jak vojenské zásoby, tak výdaje dobrovolných jednotek (6 927–7 827 milionů lir), plus jistinu a úroky z revolvingového úvěru (celkem 300 milionů lir). Nejlepší odhad pro italskou pomoc je 8 300 milionů lir, což je částka, která byla skutečně přijata španělskou vládou dne 25. června 1940.¹⁰⁷

Konečné číslo německé pomoci je problematictější, protože všechny dostupné rekonstrukce vycházejí z nacistické dokumentace nebo z účtů předložených španělskými úřady. Oficiální odhady německé pomoci Francovi zahrnují: dodávky třem armádám přímo přes administrativu a nepřímo přes soukromé agenty; náklady na osobní výdaje německého letectva, Legion Condor;¹⁰⁸ závazky vůči HISMA (německá společnost odpovědná za bilaterální obchod) a různé úvěry poskytované ministerstvem hospodářství a soukromými agenty. Kromě toho frankistická vláda nakoupila a zaplatila v hotovosti část dodávek, které pocházely z Německa, a proto byly tyto platby také zahrnuty do celkové tzv. německé pomoci. Celkem nacistická pomoc činila 629 milionů říšských marek (253 milionů dolarů). Odhaduje se, že frankistická civilní a vojenská správa si vypůjčila až 729 milionů dolarů. V celkovém součtu tedy „Italská pomoc“ představovala 60 procent a pomoc Německa 35 procent.¹⁰⁹

Celkově podle údajů sestavených Larrazem¹¹⁰ v roce 1940 vzrostly rozpočtové výdaje frankistické administrativy pouze o 11 894 milionů peset, což je méně než třetina výdajů zaznamenaných v republikánském rozpočtu. Zdá se tedy, že Franco vyhrál válku i navzdory značnému rozdílu v objemu výdajů na obou stranách.¹¹¹

---

¹⁰⁷ MARTIN-ACENA, P., E. MARTINEZ RUIZ a M. A. PONS, 2012. War and economics: Spanish civil war finances revisited. *European Review of Economic History*. 16(2), 144-165. ISSN 1361-4916. Dostupné z: doi:10.1093/ereh/her011., s. 150-151

¹⁰⁸ Speciální německé jednotky bojující ve Španělsku.

¹⁰⁹ *Ibid.*, s. 151.

¹¹⁰ Ministr financí francovy vlády mezi lety 1939-1941 a bývalý ředitel Španělské národní banky.

¹¹¹ *Ibid.*, s. 156.

3.3. Čtyřicátá léta

Po svém úplném vítězství byl Franco přesvědčen, že může zahájit novou éru španělské historie, která by nejen proměnila politiku a kulturu, ale také dosáhla ekonomické modernizace a zvýšila mezinárodní roli země a její postavení mezi mocnostmi. Měl vši vůli uskutečnit to, co poprvé oznámil ve svém projevu již v říjnu 1936, a to znamenalo nejen vnitřní transformaci a rozvoj, ale současně politiku vojenské síly a expanze. Franco byl přesvědčen, že jakákoli politika extrémního nacionalismu znamená společenský povznes a během občanské války našla nacionalistická doktrína pravou identitu Španělska spočívající v „říši“, což je status, který bylo nutné znovu získat, aby bylo Španělsko plně španělské.¹¹²

Franco věnoval na jaře 1939 značný čas řadě oficiálních návštěv v různých částech země. Tyto cesty pokračovaly klesající rychlostí po tři desetiletí, vždy v silně doprovázené soukromé limuzíně. Cílem těchto návštěv bylo urychlit konsolidaci režimu navázáním formy kontaktu s veřejností v různých částech země. V každém větším městě nebo hlavním městě provincie, které navštívil, měl Franco jedno nebo více vystoupení. Při těchto příležitostech často (ale ne vždy) pronesl krátký projev k velkému publiku, jehož velikost byla obvykle zaručena mobilizací ze strany místního FET¹¹³ nebo oficiálních odborových svazů, i když obvykle byl velký zájem veřejnosti při zhlédnutí Franca.¹¹⁴

Téměř ihned po nástupu do funkce Franco začal aplikovat své ekonomické reformy, které byly pro většinu obyvatel Španělska velmi citelné. Navíc jeho ekonomické reformy na začátku jeho vlády se dají označit jako spíše neúspěšné. Národní příjem z daní klesl z 17% na 15%, a nezaměstnanost na jihu prudce stoupala.¹¹⁵ Platy byly v některých venkovských oblastech sníženy až na polovinu oproti těm za republiky. Na stejnou hodnotu se v některých oblastech dostaly až v roce 1956. Navíc tento „nový stát“ téměř neměl zahraniční obchod a zlaté rezervy byly rozprodány minulou vládou.¹¹⁶

---

¹¹² PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 222.

¹¹³ Transformace Falangy do politické strany.

¹¹⁴ *Ibid.*, s. 223-224.

¹¹⁵ *Ibid.*, s. 235.

¹¹⁶ BEEVOR, Antony, 2006. *The battle for Spain: the Spanish Civil War, 1936-1939*. 2. New York: Penguin Books. ISBN 9780304358403.,, s. 403.

Nicméně Franco viděl ekonomickou soběstačnost jako příležitost. Několikrát opakoval, že Španělsko žádný import nepotřebuje, že si vystačí samo. Navíc Španělsko musel splácet dluhy Německu a Itálii za pomoc v občanské válce. Tyto ekonomické otázky zapříčinily mnohem užší propojení mezi vládou a španělskými bankami, které byly na oplátku chráněny před soutěží. Což v praxi znamenalo, že první „nová“ banka, která se ve Španělsku objevila, přišla až v roce 1962.¹¹⁷

Z hlediska zahraniční politiky tak i přes silnou orientaci na Německo a Itálii bylo cílem obnovit velikost Španělska na úroveň světové mocnosti, nikoli pouze satelitu Osy. Tamější vláda v souvislosti s touto doktrínou schválila 11i letý plán rekonstrukce námořnictva za 5,5 miliard peset. Obměnou mělo projít i letectvo, které měl nově na starosti Juan Yagüe nyní ministr letectva, který se ještě před válkou podílel na masakrech dělníků v Asturii. Existence těchto plánů neznamovala, že by měl Franco nutně v plánu aplikovat nějakou agresivní politiku. Byl si dobře vědom slabostí Španělska, a když italský ministr zahraničí Ciano v červnu 1939 navštívil Španělsko, tak mu Franco zdůraznil, že země potřebuje alespoň pět let míru, aby se posílila.¹¹⁸

Když v létě 1939 v Evropě opět narůstalo napětí, Franco k popisu zahraniční politiky Španělska použil výraz „pružná opatrnost“. Jeho režim se snažil navázat užší vztahy se zeměmi Latinské Ameriky, Filipínami a arabským světem, aby dosáhl větší mezinárodní váhy. Avšak Francova politika v Evropě byla velmi diskrétní, i když byla přátelštější k Ose než k demokraciím, a německý velvyslanec Eberhard von Stohrer zopakoval radu, kterou dal Hitler v dřívějším dopise Francovi. Tehdejší německá vláda od Španělska neočekávala nic víc, než benevolentní neutralitu a naléhala na Franca, aby byl deklaratorně co nejméně vázaný na Německo, protože pro Hitlera bylo „maximálně důležité“, aby Londýn a Paříž zůstaly nejisté ohledně španělské zahraniční politiky.¹¹⁹

---

¹¹⁷ Ibid., s. 403-404.

¹¹⁸ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 236.

¹¹⁹ Ibid., s. 237.

3.3.1. Druhá světová válka

Nicméně při vypuknutí druhé světové války stál Franco poněkud stranou. Vzhledem k oslabení Španělska občanskou válkou, která skončila jen několik měsíců před vypuknutím druhé světové války, stejně jako závislost země na dovážených potravinách a ropě, bylo pochopitelné, že Franco byl nadmíru opatrný. Tato opatrnost ovšem nijak neovlivnila jeho cíle. Španělsko chtělo získat Gibraltar od Britů již od doby jeho dobytí v roce 1704, ale Francův režim – s vojenskými kořeny ve španělské severoafrické říši – se také těšil na obrovskou expanzi této říše na úkor Francouzů. Všechny takové sny by se zjevně mohly uskutečnit pouze s německou a italskou pomocí a v případě totální francouzsko-britské porážky. Vzhledem k této kombinaci téměř neomezených ambicí s extrémně omezenými zdroji a schopnostmi pro jejich dosažení, španělský vůdce následoval politiku opatrnosti.¹²⁰

Franco chtěl pomáhat Němcům relativně bezrizikovými opatřeními, dokud by nevyhráli válku. Dokonce nabídl, že se k Němcům připojí, pokud mu bude slíbena jak potřebná pomoc, tak vytoužená kořist. Dokonce ani vstup Itálie do války 10. června nepřiměl Franca, aby následoval Mussoliniho. Španělsko také obecně oznámilo své požadavky prostřednictvím tiskové kampaně, která požadovala Gibraltar, celé Maroko, a expanzi španělské kolonie na pobřeží Španělské Guineje (dnes Rovníková Guinea). Hitler Francovi slíbil, že podpoří nárok Španělska na Gibraltar a tvrdil, že Německo má v Maroku pouze ekonomické zájmy. I přes tyto přísliby Franco stále prosazoval politiku vyčkávání.¹²¹

Zásadní moment z pozice Španělska během celé druhé světové války se odehrál v roce 1940 na schůzce Franca s Hitlerem v Hendaye. Franco je na tuto schůzku s nadějí, že dostane odpovídající odměnu za své často opakované nabídky na připojení k Ose. Jeho propagandisté následně tvrdili, že Franco zadržel nacistické hordy v Hendaye a skvěle držel hrozivého Hitlera na délku paže.¹²²

---

¹²⁰ WEINBERG, Gerhard L, 1994. *A world at arms: a global history of World War II*. 1. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 9780511252938., s. 133.

¹²¹ *Ibid.*, s. 134.

¹²² PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s.392.

Zkoumání střetnutí ve skutečnosti nenaznačuje žádný nepřiměřený tlak na španělskou bojovnost ze strany Hitlera. Ani to nezmenšuje závěr, že Franco zůstal na podzim 1940 stejně úzkostlivý jako na začátku léta být součástí budoucího světového řádu Osy. Odešel do Hendaye, aby získal zisk z toho, co viděl jako zánik anglicko-francouzské hegemonie, která držela Španělsko v podřízeném postavení po více než dvě století i díky nevyužitému potenciálu v otázce Španělského kolonialismu. Hitler neměl v úmyslu požadovat po Francovi, aby Španělsko okamžitě vstoupilo do války. To by bylo v rozporu s průzkumným charakterem jeho cesty. Führer byl plný úzkostí, že se Mussolini chystá zapojit do vleklé a nepohodlné balkánské války útokem na Řecko. Byl proto stále více přesvědčen, že předat francouzské kolonie Španělům znamená učinit je zranitelnými vůči britskému útoku. Hendaye byla průzkumem, aby zjistili, zda existuje způsob, jak sladit aspirace Franca a Pétaina a pomoci Hitlerovi rozhodnout o jeho budoucí strategii v jihozápadní Evropě. Führer si byl vědom skutečnosti, že jeho vojenští a diplomatictí poradci si myslel, že by se neměl pokoušet přivést Franca do války. Jeho vrchní velitel Brauchitsch a jeho náčelník štábu Halder se domnívali, že domácí situace Španělska je tak „prohnilá“, že je jako politický partner naprosto zbytečný.¹²³ Nutno dodat, že tento názor vycházel i z ekonomické situace, díky které nebylo Španělsko pro Německo příliš „atraktivní“ partner.

Pro Franca bylo štěstí, že Hitler zůstal neochotný a skutečně neschopný zaplatit svou cenu. Ostatně jedním z jeho důvodů, proč chtěl účast Španělska, bylo, aby mohl ovládnout severní Afriku, a tak zabránit jakémukoli nárůstu francouzského odporu tam. Setkání v Hendaye se právě díky tomuto problému dostalo do slepé uličky. Protokol, který byl podepsán, zavazoval Španělsko, aby se připojilo k Ose k datu, o kterém se rozhodne na základě „společné dohody tří mocností“, avšak poté, co budou dokončeny vojenské přípravy. Toto fakticky nechalo rozhodnutí na Francovi. Přesto ho Führer mohl „popostrčit“ zahájením dodávek potravin a vojenských zásob. Hitler dal pevné sliby týkající se pouze Gibraltaru a byl velmi nepřesný ohledně budoucí španělské kontroly francouzských kolonií v Africe. Nejasné sliby, které byly proklamovány, Caudillovi nestačily. Po Hendaye byl Franco nucen uznat, že jeho imperiální nároky Hitlera příliš nezajímaly a jeho citový obdiv k Führerovi začal uvadat.¹²⁴

---

¹²³ Ibid., s. 393-394.

¹²⁴ Ibid., s. 400.

A tak v prosinci 1940, když byl Hitler připraven obstarat Francův konečný formální souhlas k datu 10. ledna 1941, aby německé jednotky překročily Pyreneje a zahájily útek na Gibraltar, tak podle oficiální zprávy, Franco odmítl přijmout navrhované datum, protože Španělsko nebylo na válku dostatečně připraveno. Jakmile Franco věděl, že může Hitlerovu nabídku beztretně odmítnout, mohl ušetřit Španělsko hrůzy další války a sebe a jeho režim zkoušky, která mohla být velmi dobře osudová.¹²⁵

Po jisté deziluzi z Hendaye Franco začíná poněkud „otáčet“ v otázce náklonnosti ke stranám druhé světové války. Síla Wehrmachtu však byla až do konce války stále velmi působivá a opatrný Caudillo si nedokázal dovolit potenciální hrozbu německých zbraní, i když nemusel být bezprostřední důvod ke znepokojení. Postupem času se ukázalo, že existují i německé strategie ve Španělsku pro případ amerického vylovení na Pyrenejském poloostrově. Ale alespoň při zpětném pohledu je nadmíru jasné, že po invazi do Ruska nebyl Hitler v pozici, aby se chopil iniciativy ve zcela novém dějišti operace.¹²⁶

Caudillo později prohlásil, že jeho režim během konfliktu dodržoval „naprostou neutralitu“ a že neměl nic společného s fašismem, protože „Španělsko se nikdy nemohlo stýkat s jinými vládami, pro které katolicismus nebyl základním principem“. Tímto rozvinul argumentační linii, která zůstala konstantní po další tři desetiletí, a pokusil se transformovat svůj režim do poválečného světa evropské demokracie tím, že jej definoval jako „autentickou demokracii“, která je založena na náboženství, rodině, místních institucích. Franco zahájil přípravy na stavbu nové fasády pro svůj režim již v prosinci 1943, kdy poprvé pověřil ministra spravedlnosti, aby připravil návrh zákona o lidských právech.¹²⁷

Během posledních dnů války vůdci Francova hnutí rozeslali nedatovaný „velmi omezený oběžník“ místním občanským skupinám, aby utišili stížnosti zarytých germanofilů. Tento oběžník zdůrazňoval, že caudillo nikdy „nezradil Německo“, ale že místo toho neúnavně pracoval na záchraně Španělska a na snaze zachránit Evropu. Kritikům položil řečnickou otázku: „*Co chtějí? Aby Španělsko spáchalo sebevraždu, protože Německo prohrává válku?*“¹²⁸

---

¹²⁵ DETWILER, Donald S., 1971. Spain and the Axis During World War II. *The Review of Politics*. 33(1), 36-53. ISSN 0034-6705. Dostupné z: doi:10.1017/S0034670500025377., s. 47-48.

¹²⁶ Ibid., s. 50.

¹²⁷ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 291-292.

¹²⁸ Ibid., s. 292-293.

Pozice Španělska ve druhé světové válce byla ovlivněna nejenom tím, že země právě prožila krvavou občanskou válku a na další válku nemá kapacity, ale i ekonomickou situací. Během občanské války totiž HDP kleslo téměř o 30 % a průměrný příjem o 35 %. Spojenci (zejména Velká Británie a USA) si byli vědomi situace ve Španělsku a snažili se naklonit Franca na svou stranu dodávkami ropy. Možnost, že se Španělsko připojí k Ose, představovalo pro Británii významnou hrozbu, protože se španělskou pomocí by Německo mohlo dobýt Gibraltar a opevnit pobřeží jižního Španělska a severní Afriky. Středozemní moře by se stalo jezerem Osy. Nyní skutečně víme, že Hitler vypracoval podrobné plány s krycím jménem Felix, jak dobýt Gibraltar se španělskou spoluprací. Tato možnost donutila britskou vládu změnit svou politiku vůči Španělsku. Na doporučení britského velvyslance ve Španělsku, sira Samuela Hoare, Británie přijala politiku „go-slow“ v oblasti ropy s cílem snížit zásoby ve Španělsku na minimum, zabránit reexportu do Německa a odradit Španělsko od vstupu do Osy.¹²⁹

Ve Spojených státech začala veřejná diskuse o ropném embargu 3. července 1940, kdy National Petroleum News informovalo, že Španělsko obdrželo zdánlivě velké množství ropných produktů. Tato zpráva byla přetištěna v New York Times dne 20. července a vyvolala okamžitou reakci ve Spojených státech a ve Spojeném království.“ Times poznamenaly, že došlo k podstatnému nárůstu množství ropy směřující do Španělska. Množství vyvezené do Španělska mezi zářím 1939 a dubnem 1940, podle Times, „výrazně převyšovaly srovnatelné období 1938–39.“ Times také poznamenal, že velkou část ropy dodala společnost Texaco, jejíž předseda, Torkild Rieber, pomáhal Francovi během občanské války a předpokládalo se, že sympatizuje s Osou. Závěr, který čtenáři ponechal Times, byl takový, že Španělsko si buď stavělo vlastní zásoby ropy kvůli vstupu do války, nebo se snažilo o reexport ropy do Německa.¹³⁰

---

¹²⁹ CARUANA, Leonard a Hugh ROCKOFF, 2007. An elephant in the garden: The Allies, Spain, and oil in World War II. *European Review of Economic History*. 11(2), 159-187. ISSN 1361-4916. Dostupné z: doi:10.1017/S1361491607001943., s. 166-167.

¹³⁰ Ibid., s. 166

Z obavy spojenců, kteří si nepřáli připojení Španělska k Ose se Velká Británie a USA rozhodly uvalit embargo na dovoz ropy do Španělska.¹³¹ Toto rozhodnutí téměř okamžitě vyvolalo politickou krizi ve Španělsku. Vláda si byla vědoma, že zásoby ropy vystačí na měsíc, pokud omezí spotřebu pouze na nezbytnou. Dále bude muset zastavit činnosti v průmyslu a zemědělství, které využívají benzín, snížit rybářskou flotilu o 40 %, což způsobí vážné omezení výroby životně důležitých španělských potřeb.¹³² Koncem léta 1941, krátce po německé invazi do Sovětského svazu, spojenci snížili španělský příděl ropy. Spouštěčem těchto událostí mohl být Francův šokující projev ze 17. července 1941, pátého výročí vypuknutí španělské občanské války. Tento projev byl extrémně pro-osoový a oznamoval, že Španělsko posílá vojáky, slavnou Modrou divizi, do bojů na východní frontě.¹³³

V roce 1943, kdy Španělsko stále označovalo samo sebe za neutrální zemi, tak z několika důvodů mezi které patřila například účast španělských Modrých divizí na východní frontě, pro-nacisticky orientovaný tisk, nebo uznání nového režimu na Filipínách, který byl dosazen fašistickým Japonskem, se Spojené státy společně s Brity rozhodli uvalit na Španělsko druhé ropné embargo. Jakmile začalo platit druhé embargo, Franco vyhlásil dočasný zákaz vývozu wolframové rudy do Německa, dokud nebude spor vyřešen. Německé archivy však ukazují, že Němci během embargo dováželi wolframovou rudu ze Španělska. V únoru 1943 bylo ze Španělska vyvezeno 104,6 tuny. V březnu neproběhl žádný vývoz. Ale v dubnu bylo do Německa vyvezeno dalších 198 tun. Španělská vláda byla zjevně v obtížné situaci. Byla tu otázka práva a cti: proč by Španělsko, neutrální země, nemohlo vyvážet na obě strany, právo na neutralitu, na kterém Spojené státy po celou svou historii trvaly? Navíc zde byla obchodní záležitost: soutěž o wolframovou rudu mezi Německem a spojenci se ukázala jako nesmírně zisková. Na druhou stranu Španělsko nemělo téměř žádné zásoby ropy a ekonomika byla embargem těžce zasažena podobně, jako Španělsko bylo zasaženo prvním embargem: autobusová a automobilová doprava musela být omezena, rybářská flotila nemohlo být zcela vypuštěno na moře, a tak dále.¹³⁴

---

¹³¹ PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s.364-365.

¹³² CARUANA, Leonard a Hugh ROCKOFF, 2007. An elephant in the garden: The Allies, Spain, and oil in World War II. *European Review of Economic History*. 11(2), 159-187. ISSN 1361-4916. Dostupné z: doi:10.1017/S1361491607001943., s. 168-169.

¹³³ *Ibid.*, s. 174-175.

¹³⁴ *Ibid.*, s. 178-179.

Postupem času se ukázalo, že obava ze životaschopnosti Španělska u Franca převládla nad finančním ziskem z wolframu. Tyto sankce ve finále pomohli Francovi ve sbližování se jak s Churchillem, tak s Rooseveltem. Španělsko stáhlo Modrou divizi z východní fronty v listopadu 1943, čímž skončila Francova velká spolupráce s nacistickým Německem. V květnu 1944 uzavřelo Španělsko a spojenci dohodu. Španělská vláda souhlasila s ukončením dodávek wolframu do Německa, uzavřením německého konzulátu v Tangeru a vyhoštěním německých špionážních agentů. Do konce roku 1944 vstoupilo Španělsko do období „benevolentní neutrality“ vůči spojencům. Španělsko povolilo spojeneckým letadlům přistávat uvnitř svých hranic a povolilo agentům spojeneckých zpravodajských služeb působit v Madridu.¹³⁵

Nejbližší přítel Franca mezi hlavními spojeneckými vůdci, byl Winston Churchill. Ačkoli v občanské válce přijala Velká Británie v čele s ministerským předsedou Chamberlainem neutrální politiku, která se ke konci z geostrategických důvodů mírně naklonila ve prospěch Republiky, Churchill vždy říkal, že kdyby byl Španěl, podporoval by Franca. V květnu 1944 Churchill promluvil v Dolní sněmovně, aby se pozitivně vyjádřil o Francově politice během světové války, o které řekl, že byla prospěšná. I když to mohl udělat částečně proto, aby zajistil vlídný postoj Španělska během nadcházející invaze do Francie. Spojenečtí velvyslanci v Madridu oznámili, že španělská vláda stále neopouští Německo úplně. Nicméně 18. října Franco poprvé napsal osobní dopis Churchillovi, v němž naznačil, že k záchraně Evropy před Sovětským svazem je zapotřebí užšího vztahu mezi Británií a Španělskem. To zacházelo příliš daleko, protože i antikomunista Churchill si byl vědom, že Stalin musí zůstat pevným spojencem až do konečného vítězství nad Hitlerem.¹³⁶

---

¹³⁵ SOLSTEN, Eric, 1991. *Spain: A Country Study*. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 50-51.

¹³⁶ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 291.

3.3.2. Poválečné uspořádání

I přes dobré vztahy s Rooseveltem, který ujistil Franca, že Španělsko nebude trpět následky od spojenců, se situace změnila, když Roosevelt v dubnu 1945 zemřel a na jeho místo nastoupil Truman. Když se Trumanova administrativa ujala úřadu ve Washingtonu, zdála se být vůči španělskému režimu ještě nepřátelštější než jeho předchůdce, zatímco sovětská vláda neúnavně volala po svržení Franca. Ve stejné době byl v Británii zvolen premiérem Clement Attlee, který nahradil Churchilla. V Postupimi v červenci a srpnu spojenecká konference doporučila nově Organizaci spojených národů, aby vztahy s Francovou vládou byly přerušeny ve prospěch „demokratických sil“.¹³⁷ Přestože prezident Spojených států Harry S. Truman a britský premiér Winston Churchill úspěšně odolávali Stalinovým návrhům na Postupimské konferenci v červenci 1945 na spojenecký zásah proti Francovi, Španělsku bylo odepřeno členství v Organizaci spojených národů (OSN), protože jeho vláda se dostal k moci s pomocí mocností Osy a během války s nimi spolupracoval.¹³⁸

Vláda Mexika, nejrozhodnějšího nepřítele Francova režimu v Latinské Americe, předložila na zakládajícím zasedání Organizace spojených národů v San Franciscu návrh, jehož podmínky, vylučující španělskou vládu z členství, byly přijaty aklamací.¹³⁹ 30. června vláda Panamy přerušila vztahy s Madridem, což se připravilo na další země, aby je následovaly. Poválečný příliv levice v západní Evropě, který v Londýně dostal k moci labouristy a brzy posadil levicovou koalici do čela Francie, ustavil vlády, jejichž vůdci již přísahali hluboké nepřátelství vůči Francovi. Sovětský svaz, vždy jeho nejneústupnější nepřítel, šel ještě o krok dále a zahájil diplomatickou kampaň proti pěti neutrálním vládám – Španělsku, Portugalsku, Švédsku, Švýcarsku a Argentině – které obvinil z upřednostňování Německa během války a naléhal na aktivní opatření proti nim. Tak začal oficiální ostrakismus Francova režimu, který dosáhl svého vrcholu na konci roku 1946, kdy byli z Madridu staženi téměř všichni velvyslanci. Tato polo-izolace pokračovala až do roku 1948, kdy důsledky studené války začaly stále více měnit světové dění ve prospěch Franca a jeho režimu.¹⁴⁰

---

¹³⁷ Ibid., s. 293.

¹³⁸ SOLSTEN, Eric, 1991. *Spain: A Country Study*. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 51.

¹³⁹ HODGES, Gabrielle Ashford, 2002. *Franco: a concise biography*. 1. New York: Thomas Dunne Books/St. Martin's Press. ISBN 978-0312282851., s. 201.

¹⁴⁰ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 293-294.

V roce 1947 Generál George C. Marshall nahradil Jamese F. Byrnesa ve funkci ministra zahraničí a představil tzv. Marshallův plán pro ekonomickou rekonstrukci západní Evropy. Tento plán byl zahájen projevem na Harvardu dne 5. června 1947. Krátce poté, co na návrh francouzského ministra zahraničí Georgese Bidaulta, bylo Španělsko vyloučeno z pařížské konference svolané na 12. července 1947 k prozkoumání ekonomických potřeb Evropy. Toto vyloučení bylo popsáno jako dočasné a bude zrušeno, pokud Španělsko změní vládu. Španělská vláda reagovala tím, že ve Washingtonu zveřejnila řadu brožur, jejichž cílem bylo demonstrovat, že bez Španělska je Marshallův plán odsouzen k neúspěchu. Nicméně odmítnutí Moskvy povolit svým východoevropským satelitům přijímat pomoc bylo významným krokem k rozdělení Evropy na dva bloky, rozdělení, které implicitně zvýšilo strategickou hodnotu Španělska pro západ.¹⁴¹ I přes to bylo Španělsko vyloučeno z Marshallova plánu.

Na začátku dubna 1949 vytvořily západní země NATO pro vzájemnou obranu proti sovětské expanzi. Portugalsko bylo pozváno, aby se stalo zakládajícím členem, protože Salazarův režim, který se nikdy nepletl s Osou, si vyvolal v zahraničí mnohem méně nepřátelství než Francův. Podle původního iberského paktu mezi Lisabonem a Madridem prosazoval Salazar vstup Španělska do NATO, ale odpor západoevropských demokracií (ne nutně Spojených států) byl příliš silný. Francova odpověď, kterou vydal přednímu americkému novináři, byla následující: „*organizovat NATO bez Španělska je jako udělat omeletu bez vajec*“. Churchill posléze prohlásil, že ignorování Španělska znamená „otevřené porušení“ západní obrany. Od tohoto bodu se Franco zaměřil především na rozvoj bilaterálních vztahů s Washingtonem.¹⁴²

---

¹⁴¹ PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s.570.

¹⁴² PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 321.

3.4. Padesátá léta

Padesátá léta začala stejně, jako skončila léta čtyřicátá. Politická atmosféra ve Španělsku během let mezinárodního ostrakismu byla ne příliš dobrá. Státem řízený tisk očerňoval ty, kteří volali po politické změně. Tito lidé tisk označoval jako jako hlupáky komunismu a svobodného zednářství. Brutální represe vůči nepřátelům režimu byla vylíčena hrdinsky a moralisticky. Za oponou obdivu Caudillova nestranného vlastenectví koexistovaly otřesné životní podmínky mezi dělníky a korupce mezi tamější elitou.¹⁴³

Co se týče domácí ekonomické situace ve Španělsku, tak ta se výrazně uklidňuje. Některá z nejzávažnější omezení ekonomické soběstačnosti byla po roce 1945 uvolněna a v roce 1951 byla přijata další opatření k liberalizaci, ačkoli národní hospodářství zůstalo vysoce regulované. Španělsko, které bylo vyloučeno z multilaterálních ekonomických asociací, se muselo od roku 1945 soustředit na bilaterální obchod a podařilo se mu to úspěšně, navzdory diplomatické ostrakizaci. Zahraniční úvěry přesto zůstaly omezené a zahraniční investice, odrazené pokusem Franca o soběstačnost, byly téměř nulové, ale alespoň se pomalu překonávala stagnace z let světové války. Velké sucho a mezinárodní omezení zhoršily podmínky v roce 1946 a způsobily další nárůst nedostatku potravin, ale domácí produkce začala stoupat a v roce 1951, kdy bylo zlepšení mnohem výraznější, Španělsko konečně obnovilo hodnotu svůj příjmu na hlavu z roku 1935, čili z období před občanskou válkou. Tento rok byl také první rokem výrazného hospodářského růstu. Následně se mezi lety 1950 a 1958 zvýšil hrubý domácí produkt zhruba o 50 procent.¹⁴⁴

Španělský zahraniční obchod dokonce předčil čísla prospěšných 20. let 20. století. Její vlastní letecká společnost, paroplavební linky a obchodní společnosti, které pokrývaly světové obchodní cesty. Její vážnost jako moderního národa byla opět zajištěna. Od nejhlubšího „dna“ roku 1946, kdy byl v OSN navržen a proveden zákaz velvyslanců ve Španělsku, až po rok 1955, kdy seznam národů se stálým zastoupením v Madridu byl větší, než kdy předtím.¹⁴⁵

---

¹⁴³ PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s.594.

¹⁴⁴ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 325-326.

¹⁴⁵ HARBRON, John D., 1955. SPAIN: 1955. *Current History*. 29(168), 72-77., s. 73- 74.

Z hlediska zahraniční politiky se situace mění ve prospěch Franca v červnu 1950, kdy Severní Korea zahájila invazi do Jižní Koreje. Tříletý korejský konflikt značně zintenzivnil studenou válku, takže stabilita Španělska a jeho geostrategická pozice byly pro západní mocnosti o to důležitější.¹⁴⁶ Chargés d'affaires, kterým byly ponechány na starosti západní ambasády, vyjednali různé vzorce a dohody, které stále více upravovaly vztahy se španělskou vládou, zatímco tři klíčové mocnosti – Spojené státy, Británie a Francie – byly téměř připraveny zavést konec politiky ostrakismu.¹⁴⁷

Ten přišel 4. listopadu 1950 na Valném shromáždění Organizace spojených národů, kdy se v poměru třicet devět ku deseti¹⁴⁸ odhlasovalo, aby se zrušily sankce odhlasované o čtyři roky dříve a aby se obnovily normální vztahy se Španělskem, což znamenalo konec ostrakismu.¹⁴⁹ Franco okamžitě požadoval značné ekonomické odškodnění za útrapy posledních let. Navíc, v důsledku egyptských výzev ke stažení britských jednotek ze Suezského průplavu, Franco požadoval návrat Gibraltaru.¹⁵⁰

V tomto období, konkrétně v roce 1953 byli podepsány dvě dohody, které výrazně posílily Francův režim. První z nich je Konkordát s Vatikánem, který měl nahradit dokument z roku 1851, který republika zrušila. Nová dohoda zajistila plné církevní uznání Francovy vlády. Zároveň znovu potvrdila konfesní povahu španělského státu. Ovšem veřejné praktikování jiných náboženství nebylo povoleno. Dohoda byla příznivější pro Vatikán než pro Franca, poněvadž jeho součástí byla opatření, která výrazně zvýšila nezávislost církve v rámci španělského systému. Konkordát nicméně sloužil k legitimizaci režimu v očích mnoha Španělů a byl nápomocný při posílení Francovy kontroly nad zemí.¹⁵¹ Tento konkordát byl také důležitý z hlediska vztahů USA a Vatikánu v otázce zadržování sovětské moci a komunistických stran.¹⁵² Druhou z těchto dohod byl takzvaný Madridský pakt mezi Španělskem a USA.¹⁵³

---

¹⁴⁶ HODGES, Gabrielle Ashford, 2002. *Franco: a concise biography*. 1. New York: Thomas Dunne Books/St. Martin's Press. ISBN 978-0312282851., s. 213.

¹⁴⁷ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 322.

¹⁴⁸ Dvanáct zemí se zdrželo hlasování

¹⁴⁹ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 323.

¹⁵⁰ HODGES, Gabrielle Ashford, 2002. *Franco: a concise biography*. 1. New York: Thomas Dunne Books/St. Martin's Press. ISBN 978-0312282851., s. 213.

¹⁵¹ SOLSTEN, Eric, 1991. *Spain: A Country Study*. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 52.

¹⁵² KURTH, James, 1993. The Vatican's Foreign Policy. *The National Interest*. (32), 40-52., s. 44.

¹⁵³ SOLSTEN, Eric, 1991. *Spain: A Country Study*. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 52.

3.4.1. Navázání vztahů s USA

Vztahy se Spojenými státy se výrazně zlepšily a španělské ekonomice byly zpřístupněny nové americké úvěry a půjčky, ale prezident Truman zůstal podezřívavý. V únoru 1952 napsal caudillovi, aby se konkrétně zeptal na svobody protestantů. Franco jako obvykle s odpovědí nespěchal, a když tak o měsíc později učinil, vyslal svou standardní kouřovou clonu a většinu dopisu věnoval obyčejným věcem o důležitosti vztahů mezi oběma zeměmi. Až na závěr dodal, že náš režim nezasahuje do soukromé praxe jiných kultů, chráněných základními zákony našeho národa tak, jak jsou tradičně respektovány.¹⁵⁴

Francisco se začíná čím dál více zajímat o vnitropolitickou situaci ve Spojených státech. V lednu 1952 ho navštívil senátor Owen Brewster, kterému Franco navrhl, aby slogan Republikánské strany v nadcházejících prezidentských volbách zněl „*Vyhráli jsme válku na Západě, vyhráli jsme válku v Pacifiku a prohráli jsme mír v obou regionech*“. Nesnažil se skrývat svou podporu Dwightu Eisenhowerovi v prezidentském klání, a poté, co Eisenhower vyhrál, dokonce nabídl, že do té doby v jejím třetím roce pošle oddíl španělských dobrovolníků bojovat do války v Koreji.¹⁵⁵

Výraznou událostí v procesu sblížení obou dvou zemí byl takzvaný Madridský pakt. Tato smlouva mezi USA a Španělskem Madridský pakt, podepsaná stejně jako konkordát v roce 1953, dále symbolizovala rehabilitaci španělského režimu. Také znamenala konec španělské „neutrality“. Pakt skládal ze tří samostatných, ale vzájemně závislých dohod mezi Španělskem a Spojenými státy. Zajišťoval vzájemnou obranu, vojenskou pomoc Španělsku a výstavbu tamních základů.¹⁵⁶ Spojené státy měly tyto základny využívat na obnovitelné desetileté období, základny však zůstaly pod španělskou suverenitou. Ačkoli pakt nepředstavoval plnohodnotnou vojenskou alianci, zavazoval Spojené státy k podpoře obranného úsilí Španělska; navíc poskytla Španělsku tolik potřebnou hospodářskou pomoc. Během prvních deseti let Madridského paktu poslaly Spojené státy Španělsku přibližně 1,5 miliardy USD ve všech druzích pomoci.¹⁵⁷ Z této částky tvořilo 226 miliónů USD část pro inovaci armády.¹⁵⁸

---

¹⁵⁴ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 326.

¹⁵⁵ *Ibid.*, s. 327.

¹⁵⁶ HUSTON, James A., 1969. The Eisenhower Era. *Current History*. 57(335), 24-30., s. 27.

¹⁵⁷ SOLSTEN, Eric, 1991. *Spain: A Country Study*. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 52.

¹⁵⁸ HODGES, Gabrielle Ashford, 2002. *Franco: a concise biography*. 1. New York: Thomas Dunne Books/St. Martin's Press. ISBN 978-0312282851., s. 218.

Tato dohoda byla první významnou dohodou, kterou španělský národ podepsal s jakoukoli mocností od roku 1912.¹⁵⁹ Franco předložil pakt vládě 1. října a prohlásil, že žádné španělské území nebylo předáno Spojeným státům. Využil také příležitosti k veřejnému odsouzení Churchilla za to, že odmítl jeho nabídku spojení v říjnu 1944, když poznamenal, že to byla chyba imperiální mocnosti v úpadku. To byl poslední krok v mezinárodní rehabilitaci Franca, i když vždy zůstal relativně a omezený. Byl to také puč z milosti pro republikánskou opozici, která se v tuto chvíli prakticky vzdala, ačkoli stínová exilová vláda bude nadále existovat. Snad nejvíce hořce zklamáni byli baskičtí nacionalisté, kteří více než kterákoli jiná opoziční skupina důsledně hráli na „americkou kartu“ od Pearl Harboru a poskytovali Washingtonu tajné zpravodajské informace ze Španělska a z Latinské Ameriky.¹⁶⁰

Franco dostal, co chtěl: konec mezinárodního ostrakismu, masivní upevnění svého režimu a právo veřejně se prezentovat jako ceněný spojenec Spojených států. Cenou bylo snížení suverenity a nebezpečí války v atomovém věku. Okamžitým přínosem pro režim byla integrace Španělska do západního systému, či přesun vojenských výdajů ze souhrnného. Francova naděje na zajištění všeobecné hospodářské pomoci byla zmařena tím, že program Marshallova plánu v Evropě již byl ukončen. Ekonomická pomoc přišla s podmínkami, které znamenaly, že v dlouhém horizontu bude muset přiznat změny v samotné povaze svého režimu. Kromě vznešeně znějící rétoriky existovaly praktické podmínky, jako například stanovení realistického směnného kurzu pesety, vyrovnání státního rozpočtu, obnovení důvěry ve finanční systém. To vše zasáhlo samotnou existenci Francova oblíbeného systému soběstačnosti. Předchozí interní snahy o zavedení větší flexibility do vládních finančních mechanismů byly neúspěšné. Zpočátku Franco nevěnoval těmto smluvním podmínkám téměř pozornost, protože údajně předpokládal, že Spojené státy přikládají jeho strategickým službám příliš vysokou hodnotu na to, aby se chtěly dovolávat malých písmen dohody.¹⁶¹

---

¹⁵⁹ HARBRON, John D., 1955. SPAIN: 1955. *Current History*. 29(168), 72-77., s. 73.

¹⁶⁰ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 330.

¹⁶¹ PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s. 624.

K realizaci žádoucích změn dojde až na konci desetiletí. K povolení hospodářské liberalizace by ho v takovém případě nezavázal americký tlak, ale kolaps španělské ekonomiky. Franco pokračoval v lpění na soběstačnosti po dobu dalších šesti let, nakonec to přestal dělat jak neochotně, tak nechápavě. Paradoxně tyto dohody poskytly ekonomický stimul, který odhalil strukturální rigiditu frankistické autarkie. V tomto smyslu představovaly další krok v procesu hospodářského a sociálního rozvoje, který by nakonec Caudillo učinil.¹⁶²

O dva roky později, v roce 1955, schválila OSN členství Španělska. Při návštěvě prezidenta Spojených států Dwighta D. Eisenhowera ve španělském hlavním městě v roce 1959 se oběma generálům dostalo vřelého veřejného přivítání, když společně procházeli městem.¹⁶³ Prezidentův tlumočník, generál Vernon A. Walters ze CIA, napsal: „*Davy v Madridu byly velmi početné a jejich přivítání mimořádně nadšené. Jel jsem v autě s prezidentem a Francem a mohu jen oznámit, že tam bylo hodně výkřiků ‚Viva Franco‘. Viditelná popularita muže, kterého mnozí považovali za nenáviděného diktátora, se v [amerických] zprávách o návštěvě neodrazila. Na Eisenhowera však udělal velký dojem zejména způsob, jakým se Franco pohyboval mezi velkými davy.*“¹⁶⁴ Návštěva dále zdůraznila Francovo přijetí a konec španělského ostrakismu. Franco kladl velký důraz na vztah Španělska se Spojenými státy, pro jeho prestiž a také ze strategických důvodů. Tento vztah byl i nadále dominantním faktorem ve vývoji zahraniční politiky země.¹⁶⁵

Evropští sousedé Španělska byli méně ochotní než Spojené státy upravit svou averzi vůči Francově fašizoidní vládě. Západoevropští členové Severoatlantické aliance, zejména Francie vetovali snahy o zařazení Španělska.¹⁶⁶ Žádosti Španělska o přidružení k Evropskému společenství byly rovněž opakovaně zamítnuty. Ačkoli se zdálo, že Smlouva o obchodních preferencích mezi Španělskem a ES podepsaná v roce 1970 ohlašuje tání ve vztazích, vstup Španělska do ES byl i nadále politickým problémem po celou dobu Francova života. Španělské členství ve Společenství, které španělští ekonomové a podnikatelé považují za klíčové pro hospodářský rozvoj Španělska, muselo počkat na demokratizaci režimu.¹⁶⁷

---

¹⁶² Ibid., 624

¹⁶³ SOLSTEN, Eric, 1991. Spain: A Country Study. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 52.

¹⁶⁴ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 387-388.

¹⁶⁵ SOLSTEN, Eric, 1991. Spain: A Country Study. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 52.

¹⁶⁶ HARBRON, John D., 1955. SPAIN: 1955. *Current History*. 29(168), 72-77., s. 77.

¹⁶⁷ SOLSTEN, Eric, 1991. Spain: A Country Study. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 52-53.

3.5. Šedesátá léta

Právě ekonomický pokrok, kterým se režim pyšnil, zplodil rozpory mezi novou společností a starým státem, které trápily frankismus až do jeho zániku. Vzkvétající kapitalistická ekonomika si vyžádala rozšíření vysokoškolského vzdělání. A tak univerzity, zejména madridská fakulta politických věd, nevyprodukovaly rasu učenlivých technokratů, ale generaci studentských radikálů. Oficiální spolky, poslední zbývající bašta koncepce hierarchicky uspořádané společnosti a ekonomiky, nemohly uspokojit modernizující se zaměstnavatele, hrdiny nové doby, kteří požadovali efektivní kolektivní vyjednávání o produktivitě a racionalizaci pracovní síly. Kolektivní vyjednávání bylo legalizováno v roce 1958, ale aby mzdové vyrovnání zůstalo na úrovni továrny, musí je provádět organizace, kterým dělníci důvěřovali, stejně jako by nedůvěřovali „vertikálním“, byrokratizovaným syndikátům Hnutí, v nichž nebyli zastoupeni. Zaměstnavatelé byli proto ochotni vyjednat s neoficiálními, ilegálními odbory. Stávka byla nezbytnou součástí vyjednávacího mechanismu. Pro Franca byla stávka „povolená“ pouze v liberálních systémech, kterým se nepodařilo ukončit třídní válku. Ve Španělsku třídní válka skončila a stávky byly proto „zločinnými“ útoky na blaho státu a jeho občanů. V roce 1967 však stávky stále více naplňovaly tisk.¹⁶⁸

To, že Franco ztrácí svou politickou moc, bylo překvapivě jasné během další krize v Maroku v listopadu 1957, která se odehrávala primárně v Ifni, jedné ze zbývajících španělských základen na atlantickém pobřeží na severu. Afriky. Když tyto události vyvrcholily invazí marockých partyzánů, Franco urychleně nařídil, aby španělská vojska byla přemístěna do Afriky ve starých německých letadlech. Jak neváhali jeho rozhořčení generálové podotknout, tato akce přišla příliš pozdě a Franco byl potupně donucen přijmout nelehké mírové urovnání v červnu 1958. To zatlouklo poslední, ponižující hřebík do rakve jeho velkých imperiálních snů. Traumatizovaný Caudillo stěží sebral energii, aby odsoudil novou vlnu stávek v asturských uhelných dolech a v Katalánsku na jaře 1958, z nichž roztržitě vinil zahraniční agitátory a lenost dělnické třídy¹⁶⁹

---

¹⁶⁸ CARR, Raymond, 1982. *Spain, 1808-1975*. 1. Oxford: Clarendon Press. ISBN 978-0198221289., s. 726.

¹⁶⁹ HODGES, Gabrielle Ashford, 2002. *Franco: a concise biography*. 1. New York: Thomas Dunne Books/St. Martin's Press. ISBN 978-0312282851., s. 230-231.

Caudillovo paranoidní přesvědčení o zednářském a komunistickém spiknutí mu neumožnilo uznat, že skutečný nepřítel leží uvnitř samotného Španělska. Nespokojenost dělnické třídy s Francovým represivním a dusivým režimem nyní prorážela mezery v represivní mašinérii. Dokonce i zarytí falangisté občas na schůzkách na Caudilla pokřikovali, ačkoli tím riskovali vysoký trest vězení. Během organizovaného turné po Andalusii na jaře 1961 obvykle uctivý Alonso Vega škodolibě oznámil Caudillovi, že jásající falangisté, kteří ho zdravili, za to pravděpodobně dostali zapláceno. Po netypické prohlídce strastiplných chudinských čtvrtí na předměstí Sevilly byl Caudillo tak šokován, že vyzval andaluské boháče, aby sáhli hluboko do kapsy a napravili tuto situaci. Zjevně ho nenapadlo nést za situaci nějakou odpovědnost sám.¹⁷⁰

Neúspěšné „námluvy“ režimu k EHS a stávky v roce 1962 podnítily v Evropě oživení sympatií k proti-frankovské opozici. Aby toho využili, monarchisté, katolíci a kající falangisté ze Španělska se setkali s exilovými socialisty a baskickými a katalánskými nacionalisty v Mnichově na IV. kongresu Evropského hnutí ve dnech 5. až 8. června 1962. Účast delegátů z vnitra byla předem otevřeně oznámena. Závěrečným setkáním bylo umírněné a mírové volání po evoluci ve Španělsku. V předvečer kongresu obdržel Franco varování od krajně pravicové falangistické skupiny *Vieja Guardia* před spiknutím svobodných zednářů, židů a katolíků s cílem podkopat režim. Jak kongres skončil, jeho kabinet zůstal na zasedání kvůli diskuzi jeho důsledků do ranních hodin. Bylo rozhodnuto pozastavit chatrné ústavní záruky *Fuero de los Españoles*.¹⁷¹ Caudillo zuřil nad tím, co viděl jako spiknutí s cílem torpédovat snahy jeho režimu zajistit si spojení s Evropským společenstvím. Mnoho španělských delegátů, včetně bývalého vůdce autonomní pravice Gil Roblese, bylo zatčeno a posláno do exilu za účast v takzvaném „špinavém mnichovském soužití“. Francova reakce vážně poškodila španělský případ vstupu do Evropy.¹⁷²

---

¹⁷⁰ HODGES, Gabrielle Ashford, 2002. *Franco: a concise biography*. 1. New York: Thomas Dunne Books/St. Martin's Press. ISBN 978-0312282851., s. 235.

¹⁷¹ Listina práv z roku 1945.

¹⁷² PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s. 702-703.

Na protest proti potrestání španělských účastníků mnichovského kongresu navštívila Madrid delegace Mezinárodního výkonného výboru Evropského hnutí. S Francem hovořili 6. července hodinu a deset minut. Poukázali na to, že Španělé v Mnichově neudělali nic jiného, než že učinili umírněné prohlášení ve prospěch nenásilného politického vývoje. Bylo řečeno, že jeho reakce na Mnichov byla implicitním odsouzením EHS a podkopala žádost jeho vlastní vlády o připojení. Touto proklamací ovšem Franco nebyl nějak výrazně znepokojen. Se svou obvyklou tvrdou tvář kritikou delegace popřel, přičemž tvrdil, že akceptoval právo Španělů na účast v evropských společenství a ohradil se pouze proti skutečnosti, že pozvání byla omezena pouze na ty, kteří se stavěli proti jeho režimu a že delegáti ze Španělska se mohli setkat s jeho nepřáteli v exilu.¹⁷³ Aby si Franco zajistil svou stálost u moci, upínal své naděje na dvojí politiku brutální represe v kombinaci s intenzivnější snahou o růst. S novým ministrem informací Manuelem Fragou se cenzura uvolnila a obraz Franca a jeho vlády byl mnohem obratněji manipulován. První plody změny bylo možné zaznamenat v jeho vysílání na konci roku 30. prosince 1962. Tón byl mnohem méně anachronický, dokonce jemnější než dříve. Obvyklé tirády proti svobodným zednářům a dalším nepřátelům skutečného Španělska pro jednou chyběly a důraz byl kladen na ekonomické úspěchy. Mluvení o „španělském zázraku“ a zdoluhavých statistických srovnáních mezi lety 1936 a 1962 ve všem, od výroby hnojiv po zavlažovací systémy, byly tendenční, ale dříve to byl modernější a efektivnější způsob, jak se vyjádřit v zastaralé rétorice pomstychtivého triumfalismu.¹⁷⁴

Mezi tím vším desetiletá dohoda se Spojenými státy se blížila ke konci. Pentagon naléhal na obnovu této smlouvy, protože napětí mezi Washingtonem a Lisabonem kvůli jeho vojenské akci proti četným povstáním v Africe, by mohlo vést ke ztrátě americké základny na Azorech. Nicméně Liberálové v americkém Senátu se však stavěli proti obnově, a tak Francův velvyslanec Antonio Garrigues musel hodně manévrovat. Nakonec řekl Američanům, že komunismus je pouze jedním z nepřátel Madridu, protože má na Západě tolik kritiků a že není důvod, proč by se nemělo Španělsko snažit zlepšit vztahy se Sovětským svazem. Tvrdil, že Španělsko by mělo dostat mnohem větší podporu od Spojených států.¹⁷⁵

---

¹⁷³ Ibid., s. 704.

¹⁷⁴ Ibid., s. 706.

¹⁷⁵ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 433.

Na počátku a v první polovině 60. let musel Franco řešit různé problémy. Jedním z nich byly i obavy, že tak blízko Madridu bude vybudována strategická letecká základna, vyzbrojena atomovými zbraněmi. Tyto obavy zesílily v době kubánské raketové krize. Washington navíc nikdy nepřiznal žádnou odpovědnost za bezpečnost Španělska a vzrůstalo i rozhořčení nad tím, že vojenská pomoc většinou sestávala z poněkud zastaralých zbraní, i když byly lepší, než jaké dokázalo vyrobit Španělsko. Franco trval na tom, že rozšíření sovětského strategického arzenálu učinilo základny mnohem větší bezpečnostní hrozbou pro Španělsko. Posledním bodem byla americká podpora marocké vlády ve studené válce, která stále naléhala na území držené Španělskem v Ifni a na Sahaře. Franco dokonce v jednom ze svých sdělení navrhl, že by Španělsko mohlo nabídnout Spojeným státům významnou základnu na jednom z marockých území výměnou za odlišnou politiku USA vůči Maroku.¹⁷⁶

Největším „trnem v oku“ Franca však vždy byl Gibraltar. Pokračující britská okupace části španělské pevniny zůstávala hlubokou urážkou španělských vlastenců a skutečnost, že velká většina jejich obyvatel etnicky odlišného původu ji takto preferovala, nebyla vůbec žádnou útěchou. Brzy po občanské válce Franco začal plánovat vojenskou okupaci, aby se zmocnil skály, ale jak bylo vidět, ta správná příležitost se nikdy nenaskytla. Režim dosáhl dostatečného mezinárodního postavení, aby se touto otázkou zabýval, až více než dvě desetiletí po občanské válce, kdy byla v roce 1963 konečně předložena OSN. Bilaterální jednání, která začala o tři roky později, nikam nevedla a plebiscit spravovaný Londýnem v roce 1967 registroval téměř jednomyslnost mezi obyvateli pro zachování status quo. Poté, co dvě rezoluce Organizace spojených národů jménem španělského nároku v letech 1967–68 nepřinesly žádnou změnu, uzavřela španělská vláda v roce 1969 hranici s Gibraltarem, která zůstala uzavřena po zbytek života Caudilla. Nicméně odmítl všechny návrhy své vlády na extrémnější opatření, protože věděl, že Španělsko není v pozici, aby donutilo záležitost dotáhnout do konce. Mohlo to být vyřešeno pouze britským stažením jednotek, nikoli anexí.¹⁷⁷

---

¹⁷⁶ Ibid., s. 433-434.

¹⁷⁷ Ibid., s. 440.

3.5.1. Hospodářský zázrak

Navzdory poměrně turbulentním 60. létům jak v domácí, tak v zahraniční politice, se Francovu režimu skrze několik reforem jeho režimu povedlo něco, co ekonomové a historici souhrnně označují jako hospodářský zázrak. Mezi tyto reformy patřilo například přijetí systému daně z příjmu právnických osob, které vyžadovalo, aby konfederace každého průmyslového sektoru přidělila každé členské firmě odpovídající podíl z daňového výměru celého odvětví. Chronické daňové úniky byly následně ztiženy a příjmy z výběru daní prudce vzrostly. Spolu s omezením vládních výdajů vytvořila tato reforma v roce 1958 první vládní přebytek po mnoha letech. Vzhledem k tomu, že se izolace Španělska od zbytku západní Evropy prohloubila, byly zapotřebí drastičtější nápravná opatření. Sousední státy byly v procesu zakládání ES a ESVO. V procesu liberalizace obchodu mezi svými členy bylo pro tyto organizace obtížné navazovat ekonomické vztahy se zeměmi spojenými s obchodními kvótami a bilaterálními dohodami, jako je Španělsko.¹⁷⁸

Odpor vůči režimu měl podobu studentských nepokojů, stávek a neúspěšných snah komunistické strany vytvořit jednotnou frontu a zpochybnit režim (1958, 1959). Pokus umírněné opozice v roce 1962 vynutit si demokratické otevření za účelem vstupu do Evropského hospodářského společenství režim odmítl jako velezradu. Závažnější byl bankrot autarkie, patrný v inflaci, rostoucím deficitu platební bilance a stávkách. Devalvace evropských měn donutila Franca v roce 1959 realizovat stabilizační plán, který poskytl nemalý objem financí.¹⁷⁹

Nová španělská hospodářská politika se datuje od vyhlášení stabilizačního plánu v červenci 1959, jehož bezprostředním cílem bylo zkrátit cválající inflaci, stabilizovat pesetu a poskytnout východisko z jinak beznadějně devizové situace, která za tehdejších okolností byla téměř nemožná dovážet i to nejnnutnější. Plán byl vypracován na radu zahraničních odborníků a jeho realizace byla podmíněna poskytnutím zahraničních finančních prostředků potřebných na podporu stabilizace – celkem 420 milionů USD, z nichž téměř polovinu poskytla vláda USA a soukromé banky a zbytek IMF a Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci.¹⁸⁰

---

¹⁷⁸ SOLSTEN, Eric, 1991. Spain: A Country Study. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 141-142.

¹⁷⁹ Franco's Spain, 1939–75. *Britannica* [online]. [cit. 2022-04-26]. Dostupné z:

<https://www.britannica.com/place/Spain/Francos-Spain-1939-75>

¹⁸⁰ CARR, Richard, 1963. Will Spain's Development Plan Succeed?. *The World Today*. 19(5), 200-207., s. 201

Obě dvě poslední agentury vyslaly vyšetřovací týmy do Španělska v měsících před přijetím plánu a od té doby nadále sledovaly jeho pokrok a poskytovaly ekonomické rady o budoucnosti země.¹⁸¹ Konečným cílem Stabilizačního plánu, stejně jako podobných plánů přijatých jinými zeměmi, bylo, slovy zprávy OEEC, zajistit „zdravou a trvalou ekonomickou expanzi se zvýšenou produkcí a vyšší životní úrovní. Prvním účelem však bylo vyčištění ekonomiky, aby se dostala do zdravého stavu omezením vládních výdajů a půjček a bankovních půjček a úvěrů při současném zrušení cenových kontrol a osvobození zahraničního obchodu od kvót, oficiální intervence a četné směnné kurzy, které byly rysem předchozího desetiletí.“¹⁸²

Počáteční efekt plánu byl deflační a recesní, což vedlo k poklesu reálného příjmu a růstu nezaměstnanosti během prvního roku. Výsledný ekonomický propad a snížené mzdy vedly přibližně 500 000 španělských pracovníků k emigraci při hledání lepších pracovních příležitostí v jiných západoevropských zemích. Přesto byly jeho hlavní cíle splněny. Plán umožnil Španělsku odvrátit možné pozastavení plateb do zahraničí zahraničním bankám držícím španělskou měnu a koncem roku 1959 španělský devizový účet vykazoval přebytek 100 milionů USD. Zahraniční kapitálové investice vzrostly v letech 1958 až 1960 sedminásobně a každoroční příliv turistů začal rychle stoupat.¹⁸³

Nový režim¹⁸⁴ silně reguloval devizové trhy s cílem mít absolutní kontrolu nad zahraničním obchodem. Soukromé držení cizí měny bylo zakázáno a vývozci byli nuceni předat tuto měnu Španělskému institutu pro cizí měnu za oficiální, nadhodnocený směnný kurz. Nadhodnocení směnného kurzu jako věc národní hrdosti pro Francův režim, poškodilo export a živilo touhu po importu. Aby nedošlo ke kolapsu, byla regulace a kontrola měnového obchodu velmi přísná. Výsledkem všech těchto politik byla silná prémie za směnu měny na „černém trhu“, a tedy podstatná odchylka mezi oficiálním a volným tržním směnným kurzem pesety.¹⁸⁵

---

¹⁸¹ SOLSTEN, Eric, 1991. Spain: A Country Study. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 142.

¹⁸² CARR, Richard, 1963. Will Spain's Development Plan Succeed?. *The World Today*. 19(5), 200-207., s. 201

¹⁸³ SOLSTEN, Eric, 1991. Spain: A Country Study. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 142-143.

¹⁸⁴ Z ekonomického hlediska.

¹⁸⁵ PRADOS DE LA ESCOSURA, Leandro, Joan R. ROSÉS a Isabel SANZ-VILLARROYA, 2012. Economic reforms and growth in Franco's Spain. *Revista de Historia Económica / Journal of Iberian and Latin American Economic History*. 30(1), 45-89. ISSN 0212-6109. Dostupné z: doi:10.1017/S0212610911000152., s. 5-6.

Po plánu z roku 1959 a doprovodu integrace Španělska do mezinárodních organizací byla realizována liberalizace zahraničních ekonomických vztahů. Kvantitativní omezení zahraničního obchodu byla nahrazena pružnějšími a méně deformujícími tarify. Ještě na počátku roku 1959 tvořil liberalizovaný obchod (tj. dovozy vstupující s jediným požadavkem na splnění celní sazby) pouze 9 procent celkového obchodu, zatímco zbytek podléhal kvótám, zvláštním obchodním nebo bilaterálním dohodám. V roce 1973 dosáhl liberalizovaný obchod 80 procent celkového objemu, zatímco kvóty a zvláštní obchod téměř zmizely.¹⁸⁶

Národní měna devalvovala na 60 peset za americký dolar, což je sazba o něco vyšší než kurz převládající na černém trhu. Granty a půjčky v tvrdé měně, jejich celková částka se odhaduje na 544 milionů dolarů. Španělský závazek k otevřenosti pokračoval i ve zbývajících letech Francovy diktatury (1960-1975). Začlenění pesety do Brettonwoodského systému vedlo k její směnitelnosti za realističtější směnný kurz. To bylo završeno mírnou finanční liberalizací přílivu kapitálu v dlouhodobém horizontu, zatímco krátkodobé odlivy byly omezeny. Liberalizace obchodu byla postupná, protože rychlý pokles kvantitativních omezení byl částečně vyvážen zvýšením celních sazeb. Evropské hospodářské společenství v roce 1970 vyústilo v nové snížení cel a zvýšení obchodních kvót s členskými zeměmi. Velké obchodní nerovnováhy byly financovány zahraničními investicemi, cestovním ruchem a remitencemi emigrantů.¹⁸⁷

Ekonomický nacionalismus, protekcionismus a státní intervence charakteristické pro autarkii byly opuštěny ve prospěch tržní ekonomiky a otevření Španělska mezinárodnímu obchodu a tolik potřebným zahraničním investicím. Po stabilizačním plánu následoval v roce 1963 plán rozvoje, který vycházel z francouzského indikativního plánování – tedy stanovení cílů pro veřejný sektor a podpory soukromého sektoru. Díky těmto ekonomickým reformám také došlo k odchodu venkova z chudého venkova a dramatickému poklesu aktivního obyvatelstva zabývajících se zemědělstvím, ze zhruba dvou pětín v roce 1960 na zhruba jednu pětinu v roce 1976. Španělsko se rychle stávalo moderní industrializovanou zemí. Vládní politice však zuřivě vzdorovala Falanga, která tvrdila, že tato politika je kapitulací neo-kapitalismu.¹⁸⁸

---

¹⁸⁶ Ibid., s. 8.

¹⁸⁷ Ibid., s. 9.

¹⁸⁸ Franco's Spain, 1939–75. *Britannica* [online]. [cit. 2022-04-26]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Spain/Francos-Spain-1939-75>

3.5.2.Konec mezinárodní izolace

I přes rozvoj vztahů se Spojenými státy již v předešlém desetiletí se v tomto období začíná Španělsko mnohem více angažovat i na evropské scéně, která nebyla k Francově režimu tak benevolentní jako USA. Řada opatření přijatých španělskou vládou v roce 1959 znamenala prudký obrat ve španělské tradiční hospodářské politice v tom, že překročila rámec toho, že považovala domácí trhy a síly za základ růstu, a zaměřila se na vnější svět. Bylo ukončeno deficitní financování, které bylo tradičně významnou příčinou inflačního napětí. Směnný kurz byl realističtější (60 peset za dolar). Především se otevřely dveře volnému přílivu zahraničních produktů a kapitálu. Spolu s touto liberalizací vůči vnějšímu světu došlo k úplné vnitřní liberalizaci a společně poskytly ekonomickému systému nezbytnou flexibilitu pro adekvátní distribuci zdrojů a pro přiblížení cen a nákladů potenciální nabídce a poptávce v zemi.¹⁸⁹

Španělsko se přidalo k OEEC,¹⁹⁰ Světovou banku a IMF v roce 1958.¹⁹¹ Vzhledem k tomu, že tento vývoj neustále měnil španělskou ekonomickou strukturu na takovou, která se více podobala ekonomice volného trhu, země vstoupila do největšího cyklu industrializace a prosperity, jaký kdy poznala. Významnou roli sehrála zahraniční pomoc v podobě 75 milionů USD v právech čerpání od IMF, 100 milionů USD v úvěrech OEEC, 70 milionů USD v komerčních úvěrech od Chase Manhattan Bank a First National City Bank, 30 milionů USD od Export- Import Bank a prostředky z programů pomoci Spojených států. Celková zahraniční podpora činila 420 milionů USD. Hlavní hybnou silou hospodářské expanze však byly převody v tvrdé měně 1 milionu španělských pracovníků do zahraničí, které podle odhadů vyrovnaly 17,9 procenta celkového obchodního deficitu v letech 1962 až 1971; gigantický nárůst cestovního ruchu, který do konce 60. let přilákal více než 20 milionů návštěvníků ročně a který představoval nejméně 9 procent HNP; a přímé zahraniční investice, které v letech 1960 až 1974 dosáhly působivých 7,6 miliardy USD.¹⁹²

---

¹⁸⁹ RODÓ, Laureano López, 1965. Spain and the E.E.C. *Foreign Affairs*. 44(1). ISSN 00157120. Dostupné z: doi:10.2307/20039149., s. 129.

¹⁹⁰ Dnešní OECD.

¹⁹¹ ROMERO SALVADO, Francisco J., 1999. *Twentieth-century Spain: politics and society in Spain, 1898-1998*. 1. New York: St. Martin's Press. ISBN 9780312216269., s. 148.

¹⁹² SOLSTEN, Eric, 1991. *Spain: A Country Study*. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 143.

Více než 40 procent těchto investic pocházelo ze Spojených států, téměř 17 procent ze Švýcarska a Spolková republika Německo (západní Německo) a Francie tvořily každý o něco více než 10 procent. V roce 1975 zahraniční kapitál představoval 12,4 procenta všech investic do 500 největších španělských průmyslových firem. Další miliarda dolarů přišla ze zahraničních zdrojů prostřednictvím různých půjček a úvěrových zařízení.¹⁹³

V rámci úsilí o ekonomickou integraci byly z iniciativy španělské vlády zahájeny rozhovory v Bruselu s cílem prostudovat problémy, kterým španělská ekonomika čelí v důsledku fungování společného trhu. 9. února úřady EHS předložily španělské vládě dotazník s dotazem konkrétně na důležité aspekty vztahů mezi Šestkou a Španělskem, které byly studovány ve španělské zprávě z 9. prosince 1964. Ačkoli byl De Gaulle široce považován za nejsilnějšího spojence režimu v Evropě, znovu narušil plány Madridu vyprovokováním „krize prázdné židle“, která byla nakonec vyřešena v lednu 1966 díky takzvanému „lucemburskému kompromisu“.¹⁹⁴ Jakmile byly tyto překážky překonány, nabídl Brusel v červenci 1967 Španělsku pouhou preferenční dohodu o komerčním obchodu, politicky neutrální formuli, která získala podporu ve Společenství.¹⁹⁵

Celkově se dají šedesátá léta hodnotit jako úspěšná pro Francův režim. V domácí politice dokázal Franco a jeho režim přeměnit rozpolcenou, autokratickou zemi v jednu z nejrychleji rostoucích ekonomik. Fakticky se jednalo o nejrychleji rostoucí ekonomiku v letech 1959-74 mezi zeměmi OECD, kromě Japonska.¹⁹⁶ Samozřejmě z hlediska mezinárodní politiky jim musela přecházet do jisté míry léta 50. kdy Francovi Spojené státy de facto „otevíraly dveře“ i přes jistou nelibost evropských mocností. 60. léta se ve Španělsku nesla zejména ve znamení Stabilizačního plánu z roku 1959. Úspěch stabilizačního programu lze přičíst jak štěstí, tak dobrému hospodaření. Uskutečnil se v době hospodářského růstu a optimismu v západní Evropě, která byla v důsledku toho připravena akceptovat zvýšený španělský export, absorbovat španělskou nadbytečnou pracovní sílu a utrácet značné sumy peněz na dovolené ve Španělsku a na investice do španělského průmyslu.¹⁹⁷

---

¹⁹³ Ibid., s. 143.

¹⁹⁴ Pravidlo jednomyslnosti při hlasování v případech, kdy jsou ohroženy zásadní zájmy jedné nebo několika zemí.

¹⁹⁵ POWELL, Charles, 2015. *The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957-1986*. Madrid: Elcano Royal Institute, 2-24., s. 9.

¹⁹⁶ Ibid., s. 10.

¹⁹⁷ SOLSTEN, Eric, 1991. *Spain: A Country Study*. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 143.

3.6. Sedmdesátá léta

Období sedmdesátých let je poslední Francovy vlády. Vzhledem k jeho zdravotnímu stavu se stále více začala řešit otázka: „Kdo po Francovi?“ Obecným předpokladem bylo, že navzdory nárůstu disentu a poklesu vnitřní soudržnosti režimu se Francovi podařilo institucionalizovat systém, který si zachová své hlavní rysy alespoň určitou dobu po jeho smrti. Přestože existovala malá důvěra, že by systém mohl pokračovat velmi dlouho po Francově smrti, žádná schůdná alternativa nebyla v dohledu. Informovaný zájem se proto mnohem více soustředil na další změny a reformy uvnitř systému než na jeho svržení či nahrazení.¹⁹⁸

Organický zákon z roku 1969 dal režimu kosmetickou ústavu a v roce 1969 Franco konečně uznal Juana Carlose, vnuka Alfonse XIII., za svého nástupce ve funkci krále a hlavy státu.¹⁹⁹ Ten byl vybrán sice již v roce 1953, kdy se Franco dohodl s jeho otcem na převzetí Juana Carlose do výchovy, nicméně právě v roce 1969 byla o tomto informována veřejnost.²⁰⁰ Jmenování Juana Carlose bylo odmítnuto demokratickou opozicí jako pokračování režimu. Aby byla zajištěna kontinuita, Franco v červnu 1973 opustil premiérský post, kterého se ujal admirál Luis Carrero Blanco.²⁰¹ Nicméně, v prosinci toho roku byl Carrero Blanco zavražděn členy teroristické organizace ETA.²⁰² Novým premiérem byl zvolen bývalý ministr vnitra Carlos Arias Navarro. Jeho vláda viděla tvrdý boj mezi reformisty v čele s Manuelem Fragou a novým ministrem zahraničí José Marií de Areilzou, který si přál „otevřít“ režim omezenou demokratizací shora, a mentalitou nostalgických frankistů. Přestože Arias Navarro v únorovém projevu v roce 1974 slíbil liberalizaci, nakonec se postavil na stranu tvrdých frankistů a jeho zákon o sdružení se ukázal být pro opozici zcela nepřijatelný a pro reformisty porážkou. Vláda tvrdě potlačila opozici a teroristickou činnost ETA v baskických provinciích, kdy v září 1975 navzdory mezinárodním protestům popravila pět teroristů.²⁰³

---

¹⁹⁸ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 474.

¹⁹⁹ Franco's Spain, 1939–75. *Britannica* [online]. [cit. 2022-04-26]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Spain/Francos-Spain-1939-75>

²⁰⁰ Juan Carlos: king of Spain. *Britannica* [online]. [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Juan-Carlos>

²⁰¹ Franco's Spain, 1939–75. *Britannica* [online]. [cit. 2022-04-26]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Spain/Francos-Spain-1939-75>

²⁰² ETA: from student group to Basque bombers, 2011. *The Telegraph* [online]. [cit. 2022-04-27]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/spain/8839645/ETA-from-student-group-to-Basque-bombers.html>

²⁰³ Franco's Spain, 1939–75. *Britannica* [online]. [cit. 2022-04-26]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Spain/Francos-Spain-1939-75>

V této době také španělská vláda otevřela několik konzulátů v komunistické východní Evropě a zahájila jednání s Moskvou o diplomatických vztazích, které byly zanedlouho navázány, po nichž následovala obchodní smlouva v roce 1972. O rok později Franco konečně uznal vládu komunistické Číny a nastolil normální vztahy. Ministerstvo zahraničí se příležitostně zmiňovalo o „neutralitě“ Španělska v zahraničních věcech, protože nebylo členem NATO. To odráželo základní frankistickou doktrínu, která odmítala komunismus i liberální kapitalismus, ale hlavním účelem požadavku na neutralitu bylo jednoduše vytvořit prostor pro manévrování. Franco měl jasno v tom, že spojení s Washingtonem je základním kamenem jeho zahraniční politiky. Cenil si amerického vztahu kvůli jeho prestiži, politickému posílení, mezinárodní bezpečnosti a ekonomickým výhodám. Franco nakonec upustil od svého dlouhodobého požadavku, aby Spojené státy zaplatily vyšší cenu za další využívání svých vojenských základen, a na začátku srpna 1970 podepsal ministr zahraničí Gregorio López Bravo s Washingtonem novou dohodu, která poprvé plně aktualizovala původní pakty z roku 1953. Tím se obnovilo uspořádání amerických vojenských základen ve Španělsku, ale nakonec byla potlačena tajná klauzule v dřívější dohodě, která opravňovala americké úřady k přímé vojenské akci proti Sovětskému svazu, pokud nastane stav nouze, bez konzultace se španělskou vládou. Washington stále odmítal jakoukoli přímou bezpečnostní záruku pro Španělsko, ale poprvé byly americké základny označeny jednoduše jako „španělská vojenská zařízení“. Nová dohoda stanovila 188 milionů dolarů v různých kategoriích hospodářské pomoci.²⁰⁴

Obnovený pakt se Spojenými státy byl korunován druhou návštěvou amerického prezidenta ve Španělsku, kdy se Richard Nixon v říjnu krátce objevil v Madridu. „Opravdu měl rád Španělsko a Španěly a vřelé přivítání na něj udělalo hluboký dojem,“ kterého se mu dostalo. Dav, který se objevil, čítal kolem tří set tisíc osob, tedy trojnásobek davu při návštěvě Eisenhowera. V tomto krátkém setkání byl Francův fyzický úpadek evidentní. Rty a levá ruka se mu chvěly a během jedné části návštěvy, kdy spolu Nixon a López Bravo mluvili anglicky, Caudillo pouze „podřimoval“.²⁰⁵

---

²⁰⁴ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 480-481.

²⁰⁵ *Ibid.*, s 481.

26. června 1974, na návštěvě u Franca, ho Fraga našel unaveného a vzdáleného. „Poslouchal, ale nic neslyšel“. Franco byl hospitalizován 9. července pro léčbu flebitidy²⁰⁶ v pravé noze. Tento problém byl přisuzován kombinaci opakovaného tlaku ze svého rybářského prutu, který podporoval jeho nohu, a skutečnosti, že během mistrovství světa v roce 1974 seděl u každého televizního fotbalového zápasu. Franco oblečený do společenského obleku a pantoflí, aniž by si byl vědom jeho návštěv, vypadal nyní jako něco jiného než nelítostný diktátor. Nemoc způsobila, že Franco zmeškal schůzi kabinetu dne 11. července 1974 teprve podruhé ve své politické kariéře.²⁰⁷ Léčba Franca byla komplikovaná. K již zmíněné flebitidě se přidaly ještě žaludeční vředy způsobené prášky na léčbu Parkinsonovy choroby, která mu byla diagnostikována.²⁰⁸

Caudillovo poslední veřejné vystoupení se odehrálo 1. října 1975. Obvyklý dav se shromáždil před královským palácem na Plaza de Oriente, aby oslavil třicáté deváté výročí Francova nástupu k moci, poslednímu, které oslaví. Ačkoli stál na stoličce, mnozí sotva viděli scvrklého Franca přes zídku balkónu, ze kterého mluvil. Franco ve svém projevu mimo jiné zmínil, že „zjevně být Španěl je ve světě opět něco vážného“ Ačkoli slova opakovala standardní myšlenky, sebevědomí dřívějších dob byla pryč. Francův hlas byl slabý a jeho výraz smutný se slzami v očích. Na okamžik se dokonce otočil, aby vzlykající padl do náruče Juana Carlose (který stál za ním), jak byl zvyklý, když byl přemožen emocemi.²⁰⁹

26. října se Francův stav zhoršil natolik, že madridské noviny zveřejnily speciální vydání s titulkem „Franco umírá“. Arias se rozhodl, že už nemůže dále odkládat zahájení počáteční fázi opatření navržených zpravodajskými službami, které měly zajistit, že při Francově smrti nedojde k žádným nepokojům nebo výpadkům v bezpečnosti. Tato operace znamenala zvýšený dohled všeho druhu a sérii preventivních zatýkání opozičních osobností.²¹⁰

---

²⁰⁶ Povrchový zánět žil.

²⁰⁷ První byla v roce 1959, kdy měl zápal plic.

²⁰⁸ PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776., s. 767-768.

²⁰⁹ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 518.

²¹⁰ *Ibid.*, s. 521.

Třicátého Franco prodělal další lehký infarkt a byla mu diagnostikována akutní peritonitida²¹¹ a další nemoci. Když Franco dostal tuto zprávu, rozhodl, že nadešel čas uvést v platnost článek 11 zákona o nástupnictví, který přenesl moc na Juana Carlose. Ujištěn lékaři, že Francův stav se stal nezvratným, princ poté přijal předání pravomoci. Ačkoli Franco bude žít ještě tři týdny, osobní diktatura trvající téměř čtyři desetiletí ve skutečnosti skončila.²¹²

Sedmdesátá léta byla také považována jako vrchol Španělska v kooperaci s Latinskou Amerikou. Během 50. let 20. století modernizované způsoby komunikace a dopravy usnadnily užší kontakty mezi Španělskem a Latinskou Amerikou. Obchod se zvýšil a rychlý hospodářský růst Španělska v 60. a 70. letech umožnil zemi přistupovat ke svým vztahům s Latinskou Amerikou z pozice větší ekonomické síly. Paradoxním zahraničněpolitickým jevem v tomto období bylo odmítnutí zuřivě antikomunistického Franca přerušit vztahy s marxistickou Kubou Fidela Castra Ruze. V tomto případě se zdálo, že historické vazby mají přednost před ideologií. Po Francově smrti byl přechod Španělska k demokratické formě vlády souběžný se zavedením různých forem demokratické vlády v některých zemích Latinské Ameriky. Načasování těchto vládních změn bylo do značné míry náhodné, ačkoli Španělsko nabídlo svůj proces přechodu jako příklad pro Latinskou Ameriku, který by měl následovat.²¹³

---

²¹¹ Zánět pobříšnice

²¹² PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 521.

²¹³ SOLSTEN, Eric, 1991. *Spain: A Country Study*. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 267-268.

Toto desetiletí, stejně jako to předešlé, se neslo v duchu sbližování se s Evropským společenstvím. Ačkoli politický status preferenční dohody, která byla nakonec podepsána s Madridem v červnu 1970, byl pravděpodobně skromnější než u dohod o přidružení s Marokem a Tuniskem, z ekonomického hlediska se tato dohoda měla ukázat jako velmi příznivá pro španělské zájmy. Dohoda předpokládala výrazné snížení cel ze strany ES, což značně posílilo španělský průmyslový vývoz do Šestky, zatímco španělské straně bylo umožněno provést mírnější snížení cel, čímž se zabránilo masivnímu přílivu dovozu, který by mohl uvrhnout domácí trh do chaosu. V důsledku toho, zatímco v roce 1970 směřovalo přibližně 46 % španělského vývozu na trhy Společenství, do roku 1985 toto číslo vzrostlo na 52 %. Někteří autoři však litovali, že průměrné snížení cel o 25 % na průmyslové zboží (oproti 63 %) bylo příliš opatrné, což vedlo k tomu, že průmyslové sektory jako například loďařství zůstaly příliš chráněny před vnější konkurencí.²¹⁴

Příznivý dopad preferenční dohody byl výrazně narušen přistoupením Británie k ES v lednu 1973. Do té doby mohlo Španělsko bez omezení vyvážet až 25 % své zemědělské produkce do Británie, ale členství v ES s sebou přineslo nové celní bariéry. Podpis doplňkového protokolu v lednu 1973 dopad rozšíření poněkud zmírnil, ale na oplátku Brusel naléhal na Španělsko, aby snížilo svá průmyslová cla rychleji, než se původně plánovalo, což vedlo k neuspokojivé patové situaci. V této fázi však sílící odpor veřejnosti vůči režimu vážně narušoval jeho schopnost vyjednávat s ES a jejími členskými státy. Výše zmíněné rozsudky pro členy skupiny ETA vedly k varování Madridu před možnými důsledky pro jeho vztahy s ES. Podobnou reakci vyvolalo v prosinci 1973 odsouzení deseti odborových předáků na 162 let vězení. Odmítnutí režimu zmírnit tresty při této příležitosti vedlo k nejhorší krizi v historii vztahů Španělska a ES, kdy všechny členské státy²¹⁵ na protest stáhly své velvyslance ze Španělska a Evropský parlament i Evropská komise úspěšně požadovaly, aby Rada zmrazila probíhající jednání za účelem přizpůsobení preferenční dohody z roku 1970 nedávnému rozšíření.²¹⁶

---

²¹⁴ POWELL, Charles, 2015. *The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957-1986*. Madrid: Elcano Royal Institute, 2-24., s. 10.

²¹⁵ Kromě Irska.

²¹⁶ POWELL, Charles, 2015. *The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957-1986*. Madrid: Elcano Royal Institute, 2-24., s. 10.

Zpětně lze tvrdit, že strategie ES vůči Francovu režimu byla obecně úspěšná. Pokud by Španělsku udělil status přidruženého člena, režim by tvrdil, že byl plně přijat západními demokraciemi a autoritářství by v důsledku toho posílilo. Na druhou stranu by vyloučení Španělska z evropských trhů potrestalo španělskou společnost jako celek, a nejen diktaturu. Preferenční dohoda ve skutečnosti umožnila Bruselu řídit střední kurz, který měl tu výhodu, že přispěl k takzvanému španělskému hospodářskému zázraku, zatímco se Španělsko zároveň připravovalo na plné členství v ES v nepříliš vzdálené budoucnosti.²¹⁷

Na politické úrovni se ukázalo, že rozhodnutí EK ponechat Franca v odstupu od ostatních se také ukázalo jako prozíravé. Tím, že veto ES připravilo Španělsko o skutečné výhody plné integrace v rychle se rozvíjejícím Společenství, pomohlo podkopat vládnoucí autoritativní koalici, jejíž prvky začaly považovat pokračující existenci režimu za překážku své současnosti a možné prosperity v budoucnosti.²¹⁸

Bruselem prosazené veto spolu s rostoucí prosperitou a stabilitou členských států v 60. letech navíc pomohlo zvýšit přitažlivost parlamentní demokracie praktikované v Evropě v očích španělských elit a veřejného mínění obecně. Přesněji řečeno, ES začalo být vnímáno jako ztělesnění evropských hodnot, zejména liberální demokracie, a jako lék na autoritářství režimu. Všeobecně se tak stalo, že demokratizace by byla neúplná, pokud by nebyla formálně schválena nejen velkými evropskými státy, ale i institucemi ES.²¹⁹

Francovo srdce přestalo bít 20. listopadu 1975 ve 3 hodiny ráno.²²⁰ V té době již bylo jisté, že moci se ujme král Juan Carlos. Tak se oficiálně stalo o dva dny později. Nový král započal demokratizaci Španělska, která neměla obdoby. Nikdy předtím se diktátorský režim neproměnil v pluralitní parlamentní demokracii bez občanské války, revolučního svržení nebo porážky cizí mocností. Přejít je o to pozoruhodnější, že institucionální mechanismy určené k udržení Francova autoritářského systému umožnily uzákonit existenci demokratické konstituční monarchie.²²¹

---

²¹⁷ Ibid., s. 11.

²¹⁸ Ibid., s. 11.

²¹⁹ Ibid., s. 11.

²²⁰ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 525.

²²¹ SOLSTEN, Eric, 1991. *Spain: A Country Study*. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 54-55.

3.6.1. Dekolonizace a spor s Marokem

Prvním projevem dekolonizace, který se dotkl Španělska, byl rok 1968, kdy Španělská Guinea ohlásila nezávislost a stala se z ní Rovníková Guinea. Vztahy mezi španělskou delegací a antikoloniální skupinou v OSN byly mimořádně rozporuplné. Většina delegací z Latinské Ameriky byla připravena podpořit Španělsko v jeho úsilí prezentovat se jako rozumná koloniální velmoc. Na druhé straně byly sovětské delegace náchylné využít španělskou přítomnost v Africe k útoku na Frankův režim. Uprostřed bylo hlavním zájmem afrických zástupců dosažení nezávislosti pro všechny zbývající kolonie. Přesto se jejich strategie lišily od otevřené konfrontace s Portugalskem až po jemné přesvědčování Španělska. Zájem posledně jmenovaného o africkou podporu pro jeho nárok na Gibraltar byl Africkou skupinou využit jako další páka ve svých požadavcích na flexibilnější přístup ze strany Španělska.“ Africké státy také využily jiných fór, jako je Organizace africké jednoty, aby požadovaly nezávislost Rovníkové Guineje, ale tón a druh tlaků vyvíjených na Španělsko byly extrémně mírné ve srovnání s těmi, které byly použity proti Portugalsku nebo Jižní Africe.²²²

Předání moci v Rovníkové Guinei se obešlo bez větších problémů a proto se nezávislost Rovníkové Guineje stala jedním z příkladů významu mezinárodního faktoru v africké dekolonizaci, a zejména transformaci mezinárodních norem prosazovaných antikoloniální skupinou států v OSN. Mezinárodní orgán sehrál v tomto procesu několik rolí. Poskytl jednu z arén, kde se setkala nacionalistická hnutí a španělští představitelé a dosáhli dohody. Nacionalistické hnutí se uchýlilo na mezinárodní scénu ve strategii extraverze, aby překonalo svou vnitřní slabost a rigiditu postoje kolonialistů. Frankův režim, navzdory svému diktátorskému a centralistickému charakteru, proměnil svou koloniální politiku ve střední Africe na politiku stažení a dekolonizace kvůli své touze plně se zapojit do mezinárodní společnosti, která se nedávno proměnila po pádu hlavních koloniálních mocností.²²³

---

²²² CAMPOS, ALICIA, 2003. THE DECOLONIZATION OF EQUATORIAL GUINEA: THE RELEVANCE OF THE INTERNATIONAL FACTOR. *The Journal of African History*. 44(1), 95-116. ISSN 0021-8537. Dostupné z: doi:10.1017/S0021853702008319., s. 106

²²³ *Ibid.*, s. 114.

Posledním konfliktem, který musel Franco za svou bohatou politickou kariéru řešit, byl ten s Marokem, kde před šedesáti lety zahájil svoji politickou kariéru. Tyto vztahy byly napjaté již po staletí nicméně v 70. letech se situace vyostřila, zejména kvůli otázce Španělské Sahary.²²⁴ Maroko si tuto oblast nárokovalo již v 60. letech i na půdě OSN, nicméně poté co Španělé předali moc nad Ifni zpět Maročanům se OSN rozhodla pro zachování status quo. Mezinárodní tribunál rozhodl, že Maroko nemá žádný nárok na suverenitu Sahary. To ale marocký král Hassan II. odmítl přijmout, protože věděl, že bude mít americkou podporu k dobytí Sahary, protože Washington ji chtěl ochránit před vlivem prosovětského Alžírka. Hassan oznámil blížící se „Zelený pochod“, masové hnutí na španělskou Saharu několika stovkami tisíc marockých civilistů (s ozbrojenými vojenskými jednotkami infiltrovanými mezi nimi). Představa byla, že zahájí „mírovou okupaci“ Sahary a odváží španělské jednotky střílet na neozbrojené civilisty. Franco byl překvapen a zdrcen, protože do té doby vypadal přesvědčený, že Hassan blafuje.²²⁵

Arias a jeho ministři rozhodli, že se budou muset vzdát slibu sebeurčení, a následujícího dne armádní velení vyslalo instrukce, aby byli připraveni zahájit postupné stahování. Solís Ruiz, ministr hnutí, který dohlížel na investice marockého vládcе ve Španělsku, byl vyslán do Rabatu, aby jednal s Hassanem, který souhlasil s krátkým odložením Zeleného pochodu, aby mělo Španělsko čas začít se stahovat. To bylo postupné rozuzlení pro vládu v Madridu, která zcela porušila dřívější záruky Saháranům. Není jasné, že se Franco někdy dozvěděl o této změně politiky své poslední vlády. Jako úřadující šéf státu Juan Carlos okamžitě svolal schůzi vlády, která byla o to potřebnější, že Arias, navzdory svým osobním neshodám s Francem, byl pod silným emočním stresem. Juan Carlos odletěl do El Aaiúnu, hlavního města Španělské Sahary, aby posílil morálku vojáků a řekl, že nebudou střílet na civilisty, ani jen neopustí své pozice; místo toho by bylo vyjednáno řádné stažení.²²⁶

---

²²⁴ Dnešní západní Sahara.

²²⁵ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 519.

²²⁶ *Ibid.*, s. 521-522.

Marocký ministr zahraničí odcestoval do Madridu, kde bylo učiněno ujednání, které uznalo rozdělení španělské Sahary mezi Maroko na severu a Mauretánii na jihu, přičemž první z nich získal většinový územní podíl. Španělské síly již začaly s postupným stahováním a Zelenému pochodu bude povoleno postoupit deset kilometrů do Sahary, pro potřeby marocké státní propagandy. Desetitisíce demonstrantů se po pouhých třech kilometrech zastavily ze strachu, že narazí na španělské minové pole. Závěrečná jednání o unáhleném opuštění byla uzavřena mezi zástupci těchto tří vlád, když bylo dohodnuto, že španělské síly dokončí stažení do 28. února 1976. Pod takovým tlakem nemohl Francův dřívější slib sebeurčení být dodržen a návrh OSN k plebiscitu pro obyvatelstvo byl ignorován. Aby se vyhnuli konfliktu, byli Sahařané ponecháni svému osudu. Roky tvrdého vykořisťování Marokem doprovázené četnými zvěrstvy. Tato epizoda byla označena za nejhanebnější čin v historii španělských mezinárodních vztahů, ale uprostřed krize přechodu se noví vůdci španělského státu cítili neschopni čelit velké výzvě v zahraničí.²²⁷

Podobný osud jako Západní Saharu mohl postihnout i španělské enklávy v Maroku, města Ceuta a Melilla o několik let později. Vyhlídky na pokračující španělskou suverenitu ve dvou enklávách se zdály nejisté. Nicméně když Španělsko v roce 1986 vstoupilo do ES, byly Ceuta a Melilla považovány za španělská města a evropské území. Přistoupily k ES jako součást Španělska a doufaly, že získají finanční pomoc z Fondu regionálního rozvoje ES. Španělsko také doufalo, že členství v NATO, i když neposkytuje Ceutě a Melille žádnou bezpečnostní záruku, by mohlo snížit pravděpodobnost, že se král Hassan II bude pohybovat proti území patřícímu členskému státu NATO. Španělské požadavky na návrat Gibraltaru by však mohly podpořit marocké nároky na severoafrické enklávy. Narůstající napětí mezi španělským a muslimským obyvatelstvem v Ceutě a Melille přispělo k nejistotě španělské pozice. Řešení této choulostivé situace se v polovině roku 1988 nezdálo bezprostřední.²²⁸ A jinak tomu není ani dnes, kdy jsou obě enklávy pod výhradní správou Španělska.

---

²²⁷ Ibid., s. 522- 523.

²²⁸ SOLSTEN, Eric, 1991. Spain: A Country Study. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509., s. 271-272.

Závěr

Franco vtiskl své jméno do celé epochy v dějinách své země a i někteří jeho nepřátelé poznali, že se stal nejdominantnější postavou Španělska od dob Filipa II. Žádný tradiční král neměl pravomoci a schopnost proniknout jako diktátor. Kromě toho, ať už byly jeho záměry jakékoli, vedl transformaci společnosti, kultury a ekonomické struktury země.²²⁹

Ve své práci jsem se snažil přiblížit Španělsko 20. století z politicko-ekonomického hlediska v souvislosti z pádem republiky a nástupem Francisca Franca k moci. Rozdělení práce do jednotlivých dekád mělo za úkol lépe vyhodnotit důležitost jednotlivých momentů Španělských dějin. Klíčové rozdíly Francova režimu by se daly přiblížit segmentací tohoto režimu do třech fází: 1. Polofašistická a potenciálně imperialistická fáze, 1936–45.

2. Období národního katolického korporativismu, 1945–59.

3. Období tzv. technokratického vývojářství směřujícího k byrokratickému autoritářství, 1959–75.²³⁰

Každá z těchto tří fází se prezentovala naprosto odlišnou zahraniční i ekonomickou politikou. První fází je myšleno období od začátku občanské války do konce druhé světové války. V tomto období nově vzniklá vládnoucí garnitura soustředí zejména na ideologicky podobné země, zejména Německo a Itálii, které jsou Francovi velmi sympatické. Z ekonomického hlediska se Španělsko v tomto období zaměřuje právě na tyto země, které Francovi i díky svým osobním zájmům ve Španělsku poskytují finanční pomoc.

---

²²⁹ PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105., s. 529.

²³⁰ *Ibid.*, s. 540.

Druhou fází je myšleno období od konce druhé světové války do zavedení stabilizačního plánu. V tomto období se zpočátku projevuje výsledek spolupráce Franca s Hitlerem a Mussolinim a ani následná změna v otázce podpory spojenců ve druhé světové válce nepomohla Španělsku před uvrhnutím země do mezinárodní izolace. Nutno dodat že k této izolaci západní mocnosti dotlačil zejména Sovětský svaz, který měl stále v „živé paměti“ výsledek občanské války a související porážka ideologicky příbuzných republikánů. Franco se snaží vybudovat povalečné Španělsko na hodnotách jemu vlastních. Zejména jde o katolicismus, proto podepisuje nový konkordát s Vatikánem, který uznává Franca jako právoplatného vládcu Španělska.

Z ekonomického hlediska se Španělsko v tomto období uchyluje k takzvané autarkii neboli soběstačnosti. Nicméně z této politiky Franco ustupuje, když si začíná být vědom, že tímto způsobem jeho země brzy zbankrotuje. Navíc v tomto období začíná Studená válka a v tuto chvíli nastupují Spojené státy, které jsou si vědomy strategické důležitosti Španělska jak z geopolitického hlediska, tak jako silného antikomunistického spojence proti Sovětskému svazu. Nemalá finanční pomoc ze strany Spojených států výměnou za poskytnutí území pro vojenské základny zapříčinila, že se ze Spojených států stává spojenec číslo jedna pro Francův režim i přes diametrálně odlišné hodnoty.

Třetí a poslední fáze začíná aplikací stabilizačního plánu v roce 1959 a končí smrtí Franciska Franca a de facto i smrtí jeho režimu. Tento stabilizační plán „vystřelil“ zpět mezi vyspělé země. Úspěch stabilizačního programu lze přičíst jak štěstí, tak dobrému hospodaření. Uskutečnil se v době hospodářského růstu a optimismu v západní Evropě, která byla v důsledku toho připravena akceptovat zvýšený španělský export, absorbovat španělskou nadbytečnou pracovní sílu a utrácet značné sumy peněz na dovolené ve Španělsku a na investice do španělského průmyslu. V tomto období se Španělsko konečně dostává na úroveň před občanskou válkou z hlediska všech možných ukazatelů. Ať už jde například o HDP na hlavu, či průměrný příjem.

Co se týče zahraničně politické situace, tak v tomto období se Španělsko začíná primárně soustředit na evropské mocnosti. Zejména na Šestku. Tato situace se ovšem poměrně liší od navazování vztahů s USA. Hlavním důvodem byly nepříliš dobré vztahy s Velkou Británií, díky otázce Gibraltarů. Tato situace byla „vyřešena“ uzavřením hranic mezi oběma zeměmi. Následné námluvy Španělska s ES byly zbrzděny vnitropolitickou krizí ve Španělsku, která byla způsobena vraždou premiéra a následnými tresty smrti pro členy teroristické organizace ETA, které byly uskutečněny i přes námitky jak ES, tak Vatikánu.

Tato část závěru by se měla věnovat potvrzení, či vyvracení hypotéz a odpovědím na jednotlivé výzkumné otázky. Moje hlavní hypotéza byla taková, že se *strategičtí partneři Španělska se měnili v přímé závislosti jak na změnách v mezinárodní politice, tak na změnách, kterými si procházel samotný režim ve Španělsku.* Tato hypotéza byla potvrzena, ovšem pouze částečně. Strategičtí partneři Španělska se sice měnili v přímé závislosti na změnách v zahraniční politice, nicméně změny režimu zevnitř byly minimální, a pokud nějaké byly, tak pouze v ekonomických otázkách. Co se týče hodnotového ukotvení režimu tak tam byla odchylka od krajně pravicového katolicismu minimální, což se projevilo i na perzekuci politické opozice v 60. a 70. letech.

Mezi výzkumné otázky, této diplomové práce patřily následující: „*Které země byly pro Španělsko nejvíce zásadním partnerem po celou dobu Francovy vlády a proč?*“ „*Jak se na zahraniční obchodní politice projevila ztráta kolonií v Africe?*“ a „*Jaké byly hlavní příčiny konce mezinárodní izolace a začlenění do Evropských integračních struktur?*“

K první výzkumné otázce, navzdory dlouhodobému přátelství Španělska se Spojenými státy neexistuje země, která by si s Francem udržovala silné partnerské vztahy po celou dobu jeho vlády. Mezi země, se kterými Španělsko po celou dobu udržovalo blízké vztahy, se dá počítat Francie a Portugalsko ovšem do jisté míry. Franco bedlivě sledoval politický systém ve Francii a často se jím inspiroval, nicméně zejména koloniální politika zapříčinila, že tyto dvě země byly často ve sporu. Co se týče Portugalska, tak to bylo ke Španělsku „přiděleno“ západními mocnostmi. Díky několika podobnostem Francova a Salazarova režimu byly tyto dvě země často srovnávány z hlediska jejich politického vývoje. Toto srovnání například zapříčinilo to, že Portugalsko bylo součástí Marshallova plánu, zatímco Španělsko nikoliv.

K druhé výzkumné otázce, ztráta kolonií v Africe zahraniční obchodní politiku Španělska nijak výrazně neovlivnila. Španělsko nijak výrazně neprofitovalo z těchto kolonií. Na druhou stranu z hlediska zahraniční politické situace mohla dekolonizace Španělsku výrazně pomoci. V otázce ztráty Španělské Guiney Francův režim ukázal, že je schopen mezinárodních dohod, a kooperace v rámci mezinárodních společenství. V otázce Španělského Maroka i přes označení této ztráty jako jedné z největších porážek Španělska z hlediska mezinárodní politiky se osobně domnívám, že zbavení se neudržitelné situace v Maroku Španělsku pouze pomohlo, zejména v otázce směřování zahraniční politiky na evropská společenství.

Co se týče poslední výzkumné otázky, tak mezi ke konci mezinárodní izolace a začlenění do integračních struktur přispěly dva různé proudy. Zatímco konec mezinárodní izolace Španělska byl iniciován ostatními zeměmi, zejména USA, tak proces integrace nejenom do evropských společenství byl spíše španělská iniciativa. Ke konci izolace dochází na přelomu čtyřicátých a padesátých let, kdy začíná studená válka a ve světě probíhá několik dalších konfliktů. V takové situaci si byly Spojené státy vědomy, že nevyužít tak geopoliticky významné země, jako Španělsko by byla nevyužitá příležitost. Hlavní příčina integrace byla hlavně v neudržitelnosti ekonomického systému, pokud by se režim stále držel Francovy oblíbené soběstačnosti. Vstup Španělska do Evropského společenství lze do značné míry chápat jako logické vyvrcholení postupného procesu socioekonomického a politického sblížování, který začal před několika lety. Na socioekonomické úrovni byl zlomem pravděpodobně Stabilizační plán z roku 1959, zatímco na politické scéně to byla Francova smrt v roce 1975. I přes to se ale Španělsko na cestě k integraci setkalo s celou řadou problémů. Zejména se často zapomíná na to, že po rychlém postupu až do roku 1974 se hospodářská konvergence Španělska s ES během přístupových jednání zhoršila kvůli nejistotě spojené s přechodem k demokracii. Krom toho se jedná o období, ve kterém se odehrály dvě ropné krize. V důsledku toho, zatímco v roce 1977 byl španělský HDP na hlavu 78 % průměru ES, do roku 1985 klesl na 71 % procent. Žádný jiný kandidát na členství v ES nikdy nezažil během vyjednávání propad takového rozsahu.²³¹

---

²³¹ POWELL, Charles, 2015. *The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957-1986*. Madrid: Elcano Royal Institute, 2-24., s. 22.

Reference

Knižní

BEEVOR, Antony, 2006. *The battle for Spain: the Spanish Civil War, 1936-1939*. 2. New York: Penguin Books. ISBN 9780304358403.

BREMBERG, Niklas. *Diplomacy and security community-building: EU crisis management in the Western Mediterranean*. London: Routledge, 2016, 1 online resource (201 p.). ISBN 1-315-68359-8.

BRENAN, Gerald, 1950. *The Spanish Labyrinth: An Account of the Social and Political Background of the Spanish Civil War*. 1. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 9780521091077.

CARR, Raymond, 1982. *Spain, 1808-1975*. 1. Oxford: Clarendon Press. ISBN 978-0198221289.

CARR, Richard, 1963. Will Spain's Development Plan Succeed?. *The World Today*. 19(5), 200-207.

CARUANA, Leonard a Hugh ROCKOFF, 2007. An elephant in the garden: The Allies, Spain, and oil in World War II. *European Review of Economic History*. 11(2), 159-187. ISSN 1361-4916. Dostupné z: doi:10.1017/S1361491607001943

CUNHA, Alice, 2012. The European Economic Community's Third Enlargement: A Winners Competition for the Member States. *The Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series*. Miami: University of Miami, 12(6), 4-18.

DE MADARIAGA, María Rosa, 2014. Confrontation in the Spanish zone (1945-56): Franco, the nationalists, and the post-war politics of decolonization. *The journal of North African studies* [online]. United Kingdom: Routledge, 19(4), 490-500 [cit. 2021-9-30]. ISSN 1362-9387. Dostupné z: doi:10.1080/13629387.2014.948768

DETWILER, Donald S., 1971. Spain and the Axis During World War II. *The Review of Politics*. 33(1), 36-53. ISSN 0034-6705. Dostupné z: doi:10.1017/S0034670500025377

ELLWOOD, Sheelagh M., 2000. *Franco*. 1. New York: Longman. ISBN 0582437539.

GÓMEZ DEL MORAL, Alejandro J., 2021. *Buying into Change Mass Consumption, Dictatorship, and Democratization in Franco's Spain, 1939-1982*. Lincoln: University of Nebraska Press, 1 online resource. ISBN 1-4962-2632-1.

GUIRAO, Fernando, 2021. *The European Rescue of the Franco Regime, 1950-1975*. Oxford: Oxford University Press USA - OSO. ISBN 0198861230.

HARBRON, John D., 1955. SPAIN: 1955. *Current History*. **29**(168), 72-77.

HAYES, Carlton, 1951. *The United States and Spain.: An Interpretation*. New York: Sheed & Ward. ISBN 978-0758139504.

HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-736-7040-2.

HODGES, Gabrielle Ashford, 2000. *Franco: a concise biography*. 1. London: Weidenfeld & Nicolson. ISBN 0 297 643045.

HOWSON, Gerald, 1999. *Arms for Spain: the untold story of the Spanish Civil War*. 1. New York: St. Martin's Press. ISBN 9780312241773.

HUGH, Thomas, 2001. *The Spanish Civil War*. 1. New York: The Modern Library. ISBN 9780140135930.

HUSTON, James A., 1969. The Eisenhower Era. *Current History*. **57**(335), 24-30.

JACKSON, Gabriel, 1987. *The Spanish Republic and the Civil War: 1931-1939*. 1. Princeton: Princeton University Press. ISBN. ISBN 978-0691007571.

KOSINA, Miloš, 2006. "Černé dvouletí" Španělské republiky (1933-1935): příspěvek k politickým dějinám Španělska ve 20. století. *Historický obzor*. 17(11/12), 259-267. ISSN 1210-6097.

KURTH, James, 1993. The Vatican's Foreign Policy. *The National Interest*. (32), 40-52.

MARTIN-ACENA, P., E. MARTINEZ RUIZ a M. A. PONS, 2012. War and economics: Spanish civil war finances revisited. *European Review of Economic History*. **16**(2), 144-165. ISSN 1361-4916. Dostupné z: doi:10.1093/ereh/her011

PAYNE, Stanley G. a Jesús PALACIOS, 2014. *Franco: A Personal and Political Biography*. 1. Madison: The Wisconsin University Press. ISBN 0299302105.

PIERCE, Samuel, 2010. The Political Mobilization of Catholic Women in Spain's Second Republic: The CEDA, 1931—6. *Journal of Contemporary History*. **45**(1), 74-94. ISSN 0022-0094. Dostupné z: doi:10.1177/0022009409348021

POWELL, Charles, 2015. *The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957-1986*. Madrid: Elcano Royal Institute, 2-24.

PRADOS DE LA ESCOSURA, Leandro, Joan R. ROSÉS a Isabel SANZ-VILLARROYA, 2012. Economic reforms and growth in Franco's Spain. *Revista de Historia Económica / Journal of Iberian and Latin American Economic History*. 30(1), 45-89. ISSN 0212-6109. Dostupné z: doi:10.1017/S0212610911000152

PRESTON, Paul, 1994. *Franco*. 1. New York: BasicBooks. ISBN 9788497594776.

REIN, Raanan, a Martha GRENZEBACK, 1994. The Franco-Perón Alliance: Relations between Spain and Argentina, 1946-1955. *The International History Review*. Taylor & Francis, **16**(3), 634-636.

RODÓ, Laureano López, 1965. Spain and the E.E.C. *Foreign Affairs*. **44**(1). ISSN 00157120. Dostupné z: doi:10.2307/20039149

ROMERO SALVADO, Francisco J., 1999. *Twentieth-century Spain: politics and society in Spain, 1898-1998*. 1. New York: St. Martin's Press. ISBN 9780312216269.

SANGSTER, Andrew, 2018. *Probing the Enigma of Franco*. Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars Publisher. ISBN 9781527513341.

SOLSTEN, Eric, 1991. *Spain: A Country Study*. 2. Washington: Dept. of the Army. ISBN 978-0160285509.

SURYNEK, Alois, 2001. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press. ISBN 80-726-1038-4.

SOUTHWORTH, Herbert Rutledge. *Conspiracy and the Spanish Civil War: the brainwashing of Francisco Franco*. New York: Routledge, 2002, 1 online resource (268 p.). ISBN 0-415-75829-7.

TARDÍO, Manuel Álvarez, 2013. The Impact of Political Violence During the Spanish General Election of 1936. *Journal of Contemporary History*. 48(3), 463-485. ISSN 0022-0094. Dostupné z: doi:10.1177/0022009413481823

VIÑAS, Angel a Carlos Collado SEIDEL, 2002. Franco's Request to the Third Reich for Military Assistance. *Contemporary European History*. 11(2), 191-210. ISSN 0960-7773. Dostupné z: doi:10.1017/S0960777302002011

WEINBERG, Gerhard L, 1994. *A world at arms: a global history of World War II*. 1. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 9780511252938.

WIGG, Richard. Churchill and Spain: the survival of the Franco regime, 1940-45. London: Routledge, 2005, 1 online resource (220 p.). ISBN 1-134-23706-5.

Online

28. 3. 1939 Den, kdy padl Madrid, 2014. *Slavné dny* [online]. [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://www.slavne-dny.cz/episode/10001793/den-kdy-padl-madrid-28-brezen>

ETA: from student group to Basque bombers, 2011. The Telegraph [online]. [cit. 2022-04-27]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/spain/8839645/ETA-from-student-group-to-Basque-bombers.html>

Fifth column: clandestine group or faction. *Britannica* [online]. [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/fifth-column>

Franco's Spain, 1939–75. *Britannica* [online]. [cit. 2022-04-26]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Spain/Francos-Spain-1939-75>

Hitler's fury, Franco's guile and the bribe that saved the world, 2020. History Extra: The official website for BBC History Magazine and BBC History Revealed [online]. London: BBC [cit. 2021-9-27]. Dostupné z: <https://www.historyextra.com/period/second-world-war/hitlers-fury-francos-guile-and-the-bribe-that-saved-the-world/>.

Juan Carlos: king of Spain. *Britannica* [online]. [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Juan-Carlos>

KLEKNER, Radim. Španělé strhávají sochy z Frankových časů. Aktuálně.cz [online]. 2011-02-04 [cit. 2021-07-22]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/spanele-strhavaji-sochy-z-frankovych-casu/r~i:article:690014/>.

METODY HISTORICKÉHO VÝZKUMU: ÚVOD DO STUDIA DĚJIN PEDAGOGIKY A ŠKOLSTVÍ, 2015. Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University [online]. Brno: Masarykova Univerzita [cit. 2021-9-30]. Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/131202/Books_2010_2019_066-2014-1_5.pdf?sequence=1.

MOLINA, Fernando a Antonio Míguez MACHO, 2021. The persistence of the rural idyll: peasant imagery, social change and nationalism in Spain 1939–1978. Taylor and Francis Online [online]. London: Informa UK Limited [cit. 2021-9-28]. Dostupné z: <https://www-tandfonline-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1080/13507486.2016.1154929?scroll=top&needAccess=true>

MONTERO, MARÍA a EDUARDO L. GIMÉNEZ, 2021. THE GREAT DEPRESSION IN SPAIN. Academia [online]. [cit. 2021-9-28]. Dostupné z: https://www.academia.edu/48649132/The_Great_Depression_in_Spain

Spain ... A Republic! Alfonso ... An Exile!! Aka Alphonso ... An Exile (1931). *YouTube* [online]. 13. 4. 2014 [cit. 2022-02-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=VNMogPsd4i4>

The legacy of Guernica, 2007. *BBC News* [online]. [cit. 2022-04-19]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6583639.stm>

The rebirth of Catalan: how a once-banned language is thriving, 2015. *The Conversation* [online]. [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://theconversation.com/the-rebirth-of-catalan-how-a-once-banned-language-is-thriving-47587>

VILLATORO, Manuel P., 2014. Desembarco en Alhucemas, el «Día D» de las tropas españolas en el norte de África. ABC: Historia Militar [online]. Madrid: DIARIO ABC, S.L, 14.1.2014 [cit. 2021-9-25]. Dostupné z: <https://www.abc.es/historia-militar/20140112/abci-desembarco-alhucemas-tropas-espanolas-201401111236.html>

Seznam zkratek

BCEN = Severoevropská komerční banka

CEDA = Španělská konfederace autonomní pravice

CIA = Ústřední zpravodajská služba

CNT = Národní konfederace pracujících

CTV = Sbor dobrovolnických vojsk

EHS = Evropské hospodářské společenství

EK = Evropská komise

ES = Evropské společenství

ETA = Baskicko a jeho svoboda

ESVO = Evropské sdružení volného obchodu

FET = Tradicionalistické španělská falanga

HDP = Hrubý domácí produkt

HNP = Hrubý národní produkt

HISMA = Německá společnost odpovědná za bilaterální obchod

IMD = Index makroekonomických zkreslení

NATO = Severoatlantická aliance

OEEC = Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci

OECD = Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OSN = Organizace spojených národů

POUM = Dělnická strana marxistického sjednocení

RGVA = Ruské státní vojenské archivy

RRP = Radikální republikánská strana

UGT = Generální unie pracujících

UME = Španělský vojenský svaz

USA = Spojené státy americké

USD = Americký dolar